

mladiika

mladiika

december

VSEBINA:

Severin Res: Božična	165
B.M.: Okrog božiča	165
Mama Jan: Dom	166
Slavko: Gospod prihaja, Božična noč, božično pričakovanje	170
Severin Res: Jezušček na zemljo gre	170
Maks Šah: V Betlehemu je vsak dan božič	171
B. M.: Domovina	172
Vinko Beličič: Božična spoved	172
Pomenek s pisateljem A. Rebulo	174
Posem mladih: Boris Pangerc	175
Vinko Beličič: Ob 50-letnici smrti Ivana Cankarja	176
Radio za božič	176
Kondor: Ljubezen do domovine je v naravi človeka Rado Bednarik: Grad v Graški, II. del	180
Martin Jevnikar: Sodobna slov. zamejska literatura Tri velike prireditve	181
Naše ljudsko prosvetne prireditve	185
Gorica - Kulturne zanimivosti	186
S. Kobilar: Tržaško pismo Sporočilo s srečanja	187
	183

Uredil
JOZE PETERLIN

Revijo izdaja uredniški odbor: Stanko Janežič, Marij Maver, Albert Miklavec, Franc Mijač, Sergij Pahor, Jože Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Silvan Kerševan in Emil Valentinčič

Odgovorni urednik:
MARIJ MAVER

Zunanja oprema
KLAVDIJ PALČIČ

Uredništvo in uprava: Trst, via Donizetti 3, tel. 23-779 — Pod-uredništvo v Gorici: SKAD

Čekovni račun 11/7019

Registrirano na sodišču
v Trstu št. 193

Tiska tiskarna »Graphis«, Trst, ul. Sv. Frančiška 20, tel. 29-477

Blagoslovljene božične praznike in srečno

ново leto 1969 želita uredništvo in uprava

M L A D I K E

SLOVENSKO LJUDSKO GIBANJE želi srečne praznike svojim prijateljem in somišljenikom. Vsem Slovencem pa želi v novem letu popolno uveljavitev demokratičnih načel in srečno, svobodno življenje in nove zmage pri volitvah v naši deželi.

SLOVENSKA PROSVETA pozdravlja za božič vse krajevne organizacije in prijatelje slovenskega prosvetnega dela in jim želi mnogo uspehov v novem letu. Pozdrav tudi Goričanom in Korošcem!

ZVEZA SLOVENSKE KATOLISKE PROSVETE V GORICI želi slovenskim prosvetnim društvom na Goriškem, Tržaškem, Koroškem, v Beneški Sloveniji, Kanalski dolini ter Slovencem doma in po svetu blagoslovljene praznike in srečno novo leto.

DUHOVSKA ZVEZA V TRSTU bravcem in sodelavcem z željo, da bi jih »Mladika« razveseljevala in plemenitila njihovo mišljenje in da bi pri- našala v slovenske družine čisto resnico in blagovest Evangelija.

SLOVENSKI KULTURNI KLUB bo v božičnih praznikih v duhu tesno povezan med seboj, s prijatelji in z vsemi Slovenci po svetu. Srednje- šolski odsek pozdravlja vse slovenske študente in jim želi duhovno prerojenje za božič. Akademski odsek pa pozdravlja predvsem vse slovenske akademike na Tržaškem, na Koroškem, v Sloveniji in drugod po svetu. Srečen božič!

SLOVENSKO KATOLISKO PROSV. DRUŠTVO V GORICI želi vsem prosvetarjem in vsem Slovencem na Goriškem in po svetu prelepo bo- žično duhovno prerojenje.

RADIJSKI ODER želi, da bi s čim boljšimi oddajami zadovoljil in razve- seljeval svoje drage poslušavce. Vesel božič in srečno novo leto!

VODSTVO SLOVENSkih TRŽAŠKIH SKAVTOV vošči vesel in blagoslov- ljen božič in srečno novo leto.

SLOVENSKA MARIJINA DRUŽBA v Rojanu svojim članicam in vsem slovenskim družinam v Rojanu vesel božič.

SLOVENSKO KATOLISKO PROSVETNO DRUŠTVO »FR. SEDEJ« V ŠTE- VERJANU želi vsem svojim članom, sodelavcem in bratskim druš- tvom lepe božične praznike in mnogo sreče v novem letu.

KINO DVORANA BAZOVICA želi v praznikih in v novem letu čim bolj zadovoljiti svoje obiskovavce.

»KATOLISKI GLAS« pozdravlja svoje bravce in jim želi vesele praznike in srečo v novem letu.

»NOVI LIST« vošči vsem Slovencem vesele božične praznike in srečno novo leto.

VODSTVO NOVEGA MARIJINEGA DOMA PRI SV. IVANU želi vsem Sveto- ivančanom in drugim Slovencem vesele praznike in srečno novo leto. Zahvaljuje se vsem dobrotnikom, ki so pomagali dom graditi in vabi vse Slovence, ki so dobre volje, v nove prostore.

SKAD V GORICI želi vsem svojim članom in prijateljem srečen božič in veselo novo leto.

SLOVENSKA SKUPNOST V TRSTU želi vsem Slovencem vesele božične praz- nike in srečno novo leto, tesno, prijateljsko in demokratično sožitje, da bomo lahko uveljavili naše narodne pravice.

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV V TRSTU želi lep božič in srečo v novem letu vsem članom, prijateljem, predavateljem v Dragi in udele- ležencem študijskih dni. Ze zdaj spet vse vabi prve dni septembra na »Študijske dneve 1969«.

ZAHVALA. Ob zaključku 12. letnika »Mladike« se uredništvo in uprava iskreno zahvaljujeta vsem sodelavcem in naročnikom, vsem, ki so kakor koli pomagali, da smo lahko uspešno zaključili ta letnik naše revije. PROSIMO vse, da nam ostanete zvesti tudi v novem letu. Potrudili se bomo, da bo izhajala »Mladika« redno tudi v naprej. Hvala!

Posamezna številka Mladike stane 200 lir, po pošti 220 lir. Celoletna naroč- nina (10 številok) 2000 (2200) lir. Naročnina za ves letnik v Jugoslaviji 45 Ndin, v Ameriki stane 5,5 dol. Naročnina za ves letnik v Avstraliji 4 funte.

Božična

SNEGA IN MRAZA,
V DECEMBRSKI VEČER
PRIŽIGAJO LUČI' SE,
SKOZI DVER
LE TAJNO TIPLJE MRAK...

»MARIJA, GLEJ,
KAKO SVETLO' BO V NEKAJ DNEH PRI NAS...
S PREČUDNIM BRÉMENOM BOŠ TI PRIŠLA,
NAJLEPŠIM IN NAJDRAŽJIM, KI GA ŽENA DA...

PRAV NIČ, PRAV NIČ NE SKRBI
ZA SEDMA USTECA IN PETI CVET,
KI Z NJIM OLEPŠALA BOŠ NAJINO GREDICO.
KOT DROBNO ZLATO PTICO
SPREMILA BOVA GA MED SVET,
KI TAKA BITIJCA MORI.

MARIJA, ČUJ,
LJUBEZNI NAJINE JE SAD.
O, TISOČKRAT BLAGOSLOVLJÉN,
KOT TISOČKRAT BIL ZAŽELEN
OD NAJU JE OBEH!

PRI NAS BO BOŽIČ LETOS DOMA!

V DOMU BODO ŽIVE JASLICE:
GLEJ, TI MARIJA BOŠ
IN JOŽEF JAZ OB TVOJI STRANI.
V KOTU BO ZIBELKA TEKLA,
KROG NJE PASTIRČKOV KAR CEL TROP:
TOMAŽEK, RUTA,
ESTER IN JUDITA.

O PRIDI, NOČ PREČUDOVITA!

GLEJ, LUČIC MORDA RES NE BO,
LE DVOJE OČK SKOZI TEMO
SVETILO BO VSE DNI...

IN DVOJE ROČK HLEPELO BO,
ISKALO TVOJE BO TELO,
MARIJA...«

SNEGA IN MRAZA,
V DECEMBRSKI VEČER
SE UP PRIŽIGA,
DA JEZUS PRIDE NAOKROG,
NE SAM,
V NJEGOVM SPREMSTVU BO OTROK,
KI PO NJEM HREPENIVA...

B. M.

Okrog božiča

DEHTI PO SNEGU
IN PEČENEM
KOSTANJU.
TAKO DEHTI
SAMO
OKROG BOŽIČA.

SPOMINJAM SE
PODOBNEGA VEČERA,
KO JE BURJA
NAJU NESLA
SKOZI MESTO
IN SVA REKLA
GOSPOD
IN GOSPODIČNA.

KO PRIDE
ZOPET BOŽIČ
IN DEHTI,
OD DOMA GREM
IN NE VEM,
KAM.

NA TIHEM
SANJAM,
DA TE ZOPET

NAJDEM.
IN TEGA
SAMA
SEBI NE PRIZNAM.

D O M

Žena Martina Derganca — Mama Kristina so ji rekli sorodniki in bližnji znanci. Dobra, pametna žena svojemu možu, vzorna tašča svojemu zetu, potrpežljiva in dobrohotna svakinja moževemu bratu, ki se ni oženil in je ostal v hiši ter ni živel čisto po pravih spodobne in ugledne Dergančeve hiše. Pametna, uravnovešena ženska — a samo do adventa. Sam Bog vedi, kaj se je sprožilo v njenem srcu, ko so na prvo adventno nedeljo zapeli v cerkvi »Vi oblaki ga rosite!«? Njen mož Martin je vedel samo to, da se ta sprememba pojavlja leto za letom, da se tedaj spremeni v neugnan stroj in je za ljudi po hiši neizprosna kakor narednik, ki neusmiljeno preganja svoje rekrute. Fiksna ideja, da mora božič praznovati čisto po starem in kakor koklja zbrati okrog domačega ognjišča vso svojo obširno družino. Vsi njeni otroci, ki so bili razkropljeni po bližnjih in daljnjih mestih, zakopani v vsakovrstne dnevne skrbi, sredi neizprosne življenjske borbe, so to vedeli in čutili, da ni rešitve in da se bo treba ukloniti.

Pa ne da je bila mama Kristina ženska po starem in se ni znala prilagoditi zahtevam časa. Narobe, bila je telesno in duševno čila ženska, zdravna, vitka, da si se pri ugibanju njene starosti zmotil lahko za celo desetletje. Tudi pozna vse težave, ki jih morajo premagovati njeni otroci v mestu. Prav tako z navdušenjem pozdravlja vseh vrst gospodinjske stroje in se zanima celo za znamke avtomobilov, s katerimi se pripeljejo domov. Ve, da so kljub vsem modernim iznajdbam preveč zaposleni in jim je težko najti prosto popoldne za obisk. Da, mama Kristina vse to ve — a samo do adventa. Komaj jo obsije »božični duh«, kakor pravi njen mož, vrže od sebe vso uvidevnost in so ji važne samo še kopice slaščic, pogače in neizprosno, temeljito čiščenje hiše. Njen ženski instinkt ji prišepetava, da je »primum vivere« velika

modrost, da mora biti vsega v izobilju na mizi, ko bo prisijala božična zvezda in ji privedla domov njen razkropljeni zarod. In da se mora takrat hiša svetiti od podstrehe do hišnega praga.

»Kam do zlodja pa vlečeš vso to ropotijo?« je zaklical Martin, ko je videl, da z Marjeto, staro služkinjo, vlečeta omela in kup metel po stopnicah.

»Očistili bova podstreho.«

»Toda zdaj, v mrazu...«

»Daj no, saj veš, da pridejo otroci.«

Otroci — zanjo so bili še vedno otroci. Andrej, inženir v Turinu in Marjan, zdravnik v Trstu, Nada, ki ima že pet let starega otroka in Irena, ki ji ne manjka več dosti do diplome.

»Ti, za skozibog mi povej, kdaj so še otroci zlezli na podstreho, kadar so prišli, in to še pozimi!«

»Če si lačen, imaš v pečici polento in obaro«, se je oglasilo s podstrehe.

Očistila je podstreho in se nato spustila niže do spalnice in do sobe za »otroke« v prvem nadstropju. Nato se je vrgla na čiščenje stopnic in končno začela preizkušati moževe živce s čiščenjem kuhinje, dnevne sobe in, sveta nebesa, moževega kabineta. Tako so ga imenovali, a je bil bolj podoben nekakemu skladišču. Tam je Martin odlagal vse, kar je spadalo v njegovo področje dela. Ta mirni kotiček je bil samo njegov, tja se je zatekal po stokrat na dan. Zdaj čisti tu in lep čas ne bo mogel najti ničesar, kar bo iskal, in mu bo prišlo pod roko vse, česar **ne bo rabil**.

»Koliko časa bo to še trajalo?« je zabrundal in skušal prikriti, kako mu kipe živci.

»Samo da namažem tla in jih zgladim,« je odgovorila, kot da ne opazi njegove nejevolje.

Ni ugovarjal, saj ne bi nič pomagalo. Najbolje, da se s časopisom v roki pogrezne v naslanjač in mirno obsedi.

»Ne tja, sedel boš na obeske, kaj ne vidiš škatle?«

Šel je sedet na stopnice, ki vodijo v klet.

Končno se je v hiši vse svetilo in ne bi našel praška, niti če bi šel z belo rokavico po vrhu omar. »Zdaj pazimo, da ostane vse tako do božiča,« je toplo priporočila mama Kristina, nakar je spet, opremljena z omeli in cunjami, šla proti stopnicam, ki vodijo v klet.

Martin je temno pogledal: »Kaj misliš, da ima vse to res kak smisel? Zavedi se vendar, da so otroci odrasli in imajo pravico preživeti božič, kot se njim zdi prav.«

»Seveda. Sem mislila, da mi boš kaj hudega povedal, ko imaš obraz, kot bi se za Krimom bli skalo.«

»Toda ti ne računaš s tem, da imajo morda svoje načrte za božič.«

»Seveda jih imajo. Domov bodo prišli. Kam pa naj gredo za božič?«

»Nada ima svojo lastno družino. Vsako leto sem bil jaz Božiček njihovemu Borutu. Morda to Nadinemu možu ni čisto prav.«

»Sašiju? Kaj ga imaš za tako malenkostnega človeka?«

»No, sem mislil... Borut ima že pet let, a se je na božični dan vedno zbudil v tej hiši.«

»Ja, kje pa! Ljuba duša, kakšne nesmisle pa govoriš. Zakaj pa naj bi se za Boruta Jezušček ne rodil tu, pri nas!«

»Kako je v tvoji glavi vse enostavno, Kristina! Morda bi tudi Marjan in Sonja raje šla kam drugam. Morda bo dežural vso noč v bolnišnici, potem pa, hajd na pot in čez en dan spet nazaj in naravnost v bolnišnico. In Sonja bi morda raje šla k svojim.«

»O kako se motiš! Ona je edinka in se tako dobro počuti pri nas, v veliki družini.«

»In končno tudi tvoj prvorojenec. Res je, fant je še, in ti je vedno rad ustregel, a da mora napraviti tako pot zdaj, v tem negotovem vremenu!«

»Torej me imaš za staro sebičnico!« je nepričakovano Kristina dvignila glas in preko čelo so se ji zarezale gube. »Reci no še, naj tudi Irena lepo ostane v Ljubljani, v kolegiju!«

V očeh se ji je zasvetilo. Bleska njenih solz Martin ni nikoli znal dobro prenašati. Vstal je in ji položil roko okrog vratu.

»Ti, pa sebična! Govorim ti vse to, ker mi je žal zate. Še zbolela boš od vseh teh priprav in dela.«

Njene oči so splavale preko vrta v daljavo. Z roko si je šla preko čela. »Misliš, da jim res ni do tega, da bi prišli domov?«, je skoraj dahnila.

»Kaj še! Tega nisem rekel. Nikamor na svetu ne bi šli raje kot domov. A ti si zelo trudna. Kaj če bi šla midva kam, recimo... na Dunaj ali vsaj do Celovca?«

»Oh, daj no,« ga je skoraj preplašeno pogledala. »Midva, proč za božič, oh daj no!«

Že se je obrnila proti kleti. »Samo še klet očistim, potem se bova spravila na darila.«

Martin se je čutil poraženega. V žepu ima Marjanovo pismo. Letos nikakor ne more priti. In Andrejev telegram: Pripravi mamo na to, da je skoro izključeno, da bi prišel. Martin je šel na pošto in jima sporočil, da bi mamo to preveč zadelo, naj napravita vse, da bosta prišla. Nato je telefoniral Nadi. Ugovarjala je: »Papa, kako da ne razumete, da bi enkrat radi praznovali v lastnem domu? Tudi Irena bi šla na akademski ples.«

»Saj poznaš mamo, napravi, kar moreš.« Na drugem koncu je zavzdihnilo: »Prav, papa. Bom poskusila.«

☆

»Toda, Nada, kako naj napredujem v službi, če ne pridem v stik s šefi. Da smo morali biti povabljeni prav za božični večer! Morda se bo dala mama pregovoriti...«

»Na to ne računaj. Prizadeli bi ji veliko žalost.«

»No,« se je vdal, »če dobro premislimo, je tebi prihranjenega mnogo dela. In mama Kristina je izvrstna kuharica...«

☆

»Žal mi je, a postavljena sva ob zid. Mama vztraja, da moram priti. Tvoj prostor bo seveda ostal prazen.«

»Prej ali slej bi se to zgodilo,« je narejeno mirno odgovorila Sonja.

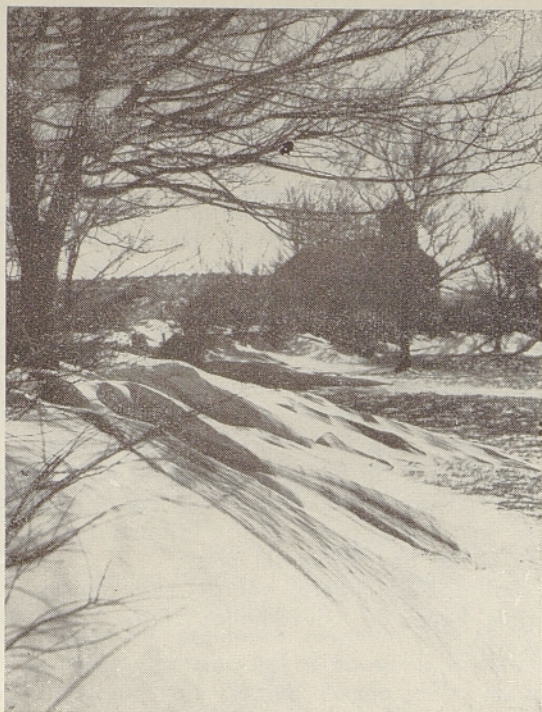
»Božični večer se mi ne zdi ravno najbolj primeren trenutek, da zve mama za najino ločitev,« je nervozno pripomnil Marjan.

»Ta večer ali kak drug, zanjo bo v vsakem primeru huda novica.«

☆

»No, no Maja, zdaj pretiravaš. Veš da sem hotel preživeti božič s teboj, a mamo bi to preveč zadelo...«

»A!« je rahlo vzkliknila in takoj umolknila. A je razumel, kaj je hotela reči. Bila je sirota in bo za praznike ostala v tem velikem, hladnem mestu. Sama.

»Moraš me razumeti, Maja. Ni mi prijetno povtovati v tem času...«

»Kaj misliš, Andrej, koliko božičev bom še morala preživeti sama?«

»Ne bodi grenka, Maja. Vrnil se bom takoj. Še opazila ne boš moje odsotnosti.«

Vstala je in si začela natikati rokavice. »Prav. Nasvidenje, torej!«

☆

Ireni je pognalo vso kri v glavo. »Čemu mi bo zdaj plesna obleka!«

»Ti veš kaj, čas je, da dopoveš svojim staršem, da nisi več otrok. Ali pa si kaj izmisli!« jo je boderila sostanova.

»Kaj šč, ne poznaš moje mame! Božični večer je treba praznovati v družini in pika,« je hlipala Irena.

»Ampak takole diktiranje pomeni zatiranje tvoje osebnosti. Saj boš dobila komplekse!«

☆

Mama Kristina pa je medtem že očistila vso srebrno posodo in je pripravljala prevleke za torte. Vsa hiša je bila prepojena z vonji po vaniliji, čokoladi in prežganem sladkorju. Sredi dnevne sobe je stalo okrašeno drevesce, ki je segalo skoro do stropa.

»Na, pa smo vendarle prišli do konca,« je vzdihnil Martin. »Ne, vraga! Zdaj riba prag z vročo vodo, da se bodo raztalili drobcji ledu na njem.«

»Očisti še tlak do vrtnih vrat, da se kakemu otroku ne spodrsne!« je zatulil z neprikritim sarkazmom.

A mama Kristina, kot da ne sliši: »Pojdi v kuhinjo in obrni purana!«

☆

Proti večeru je začelo snežiti in zapihala je jurja. Mati Kristina je vsak hip pogledala skozi okno: »Da bi že bili vsi skupaj! Kakšno vreme, ljubi Bog!«

Irena je prišla že včeraj. Postopa po hiši in se niti malo ne zavzame, da bi prikrla svojo nejevoljo. Razvajenka. To ima Martin na vesti, ker ji je vedno vse ugodil, scrkljanki! — Morda ostali sploh ne bodo prišli? Kaj, če sem res samoljubna in bi raje ostali v mestu? Ne, avtomobil! Nada s svojim možem in Borutom!

Že so neustrašeno otresali sneg po svetlem podu.

»Mama Kristina! Si trudna? Stara mama! Se bojiš, kje so drugi! Prišli bodo, ne boj se!«

Res se je kmalu pojavil drugi avto. Prišel je Marjan — a sam. »Tako bled je, njegov smeh ni kakor ponavadi,« je ugotovila mama Kristina.

»Si imel hudo pot?« ga je nežno vprašala. »In Sonja?«

»Bo prišla z vlakom. Zadržali so jo na kliniki.« je še dokaj trdno odgovoril in takoj nato začel živahno debatirati s Sašijem.

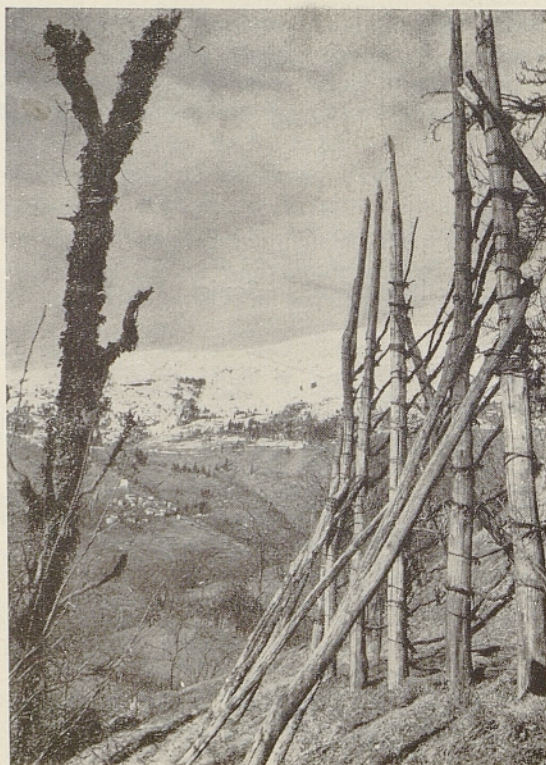
»Da bi le že prišel še Andrej!« je vzdihnila mama Kristina.

»Gotovo ga je zasulo sredi pota.«

»Kaj pa govoriš, Saša! Že tako se bojim.«

»Ne boj se za Andreja. Ta zna rabiti pamet.«

»Vidiš ga, packa!« je histerično zavpila Nada nad Borutom, ko je nemoteno odprl vrata omare, odkril čokoladno torto in potopil vanjo prste obeh rok. Ko ga je Nada opazila, je že risal s prstom po zidu moderno umetniško sliko.

»No, no, saj je božični večer! Nocoj te ne bo nihče tepel. Pridi, ljubček,« je mirila mama Kristina razburjene duhove.

»Sonje še vedno ni. Puran je ravno prav zapečen. In Andrej, ljuba Mati božja. Oh, kar nič dobre volje niso vsi skupaj. No, če pride Sonja in če se Andreju nič ne zgodi, bo letos zadnjič — Nikoli več.«

Nenadoma so se hrupno odprla vrata. Nihče ni slišal njegovega prihoda, a to je čisto po Andrejevo. Je že v dnevni sobi, razmršen, tresoč se od mraza, obložen z darili.

»Mami! O stari, veš da si junak! Si se bala, mama? Pa sem res že mislil, da nocoj ne bom prišel do tega paradiža. Avto sem moral pustiti in se pripeljati z vlakom. In zdaj sem tu! Mami!«

Ta Andrej! Vedno je znal dati človeku zadoščenja. Vedno je prinesel v hišo dobro voljo. Poln je mladeniške sile in poguma. Vidiš, kako so naenkrat vsi dobre volje!

»Mama, lačen sem kot volk.«

»Oh da, vse je pripravljeno. Le Sonje še ni...«

»Ne čakajmo je več, je narejeno mirno rekel Marjan in sklonil glavo, kot da bi s tem mogel mami Kristini prikriti muko, ki se mu je razlila čez ves obraz.

Začeli so z večerjo. Vsi so hvalili mamine kuharske zmožnosti. Nenadoma je pozvonilo. Marjana je pognalo kvišku, a je spet sedel. Mama Kristina je odbrzela k vratom in takoj nato so zaslišali njene vesele vzklike.

»Sonja! Ja, ubogi otrok! Saj si vsa mokra. Pojdi kar gor in se preobleci. Samo, da si doma! Grem takoj pogret juho!«

»Zahvaljeno Nebeško dete, zahvaljeno!« je prepevalo njeno srce, ko je tekala po kuhinji, lahkotno kot dvajsetletno dekle.

Marjan je pričakal Sonjo pod stopnicami.

»Sonja! Hvala, da si prišla!«

»Nisem mogla vzdržati.«

Borut je sedel na stolu na Larousseovem debelem slovarju, da je lahko videl vse strice in tete in še drevesček in darila pod njim.

»Zdaj je že tako velik, da tega ne bo nikoli pozabil,« je rekla Nada možu. Nato je v mislih napravila dolg skok v prihodnost. »Upam, da bo takole prihajal k nama na božični večer. To ima zelo velik pomen, zelo velik.«

Saša ni govoril. Mislil je na to, da si morajo postaviti dom. Svoj lasten dom. Da, govoril bo s šefom...

Andrej je postal manj glasen. Šel je z očmi od obraza do obraza in pomislil, da je pač najlepša stvar imeti družino. »Koliko božičev naj te še čakam?!« Naročil bo telefonski pogovor s Turinom in ji bo povedal, da bosta prihodnje leto oba praznovala tu, pri mami Kristini.

Irena je ponujala torto.

»Je zdaj vse dobro, mala?« jo je vprašal oče.

»Čudovito je, papa. Vsi smo skupaj, vsi srečni.«

Ta razvajenka! Vedno pretirava, a saj je še tako mlada. Oče Martin je prenesel pogled k

ženi. Stregla je na drugem koncu mize z izrazom popolne blaženosti na obrazu.

»Pa si spet enkrat zmagalo dekle moje! Rad te imam zaradi tvojega poguma in zaradi toliko drugega.«

☆

Čez dve uri je bila dnevna soba, kakor bi šel čezno orkan. Božično drevo je klavrno in skuzmano viselo na eno stran, tla so bila nastlana s papirjem in trakovi. In vsepovsod odprte škatle z neverjetno pestro vsebino. Borut se je prav do zdaj igral s psom. Prevrnila sta nekaj polnih pepelnikov, nato pa končno omahnil in zaspal z medvedkom v naročju.

»Nada, Saša, Marjan, Sonja! Pojdite voščit k Janovim. Veseli bodo. In ti Andrej pojdi k Slavcu. Ves dan je telefoniral, če si že doma. Prišel je iz

Milana in ima polno povablencev. Vzemi s seboj Ireno! Dobimo se pri polnočnici!«

Mama Kristina je položila malega spat, potem je pogledala na razdejanje v sobi.

»Odšli so, hvalabogu.«

»Kaj pa govoriš? Prisilila si jih, da so prišli z vseh koncev...«

»Da, a zdaj sem strašno trudna.«

»Toda bilo je lepo, ne?«

»Da, a prihodnje leto bova res šla proč. Na Dunaj, v Celovec, kamor boš hotel ti. Pravzaprav... veš, si želim samo tvoje družbe.«

Martin se je smehljaj. Vsak božič reče tako, a se bo prihodnje leto ponovilo natančno isto. Dodati bodo morali še kak prostor za Andrejevo ženo. In Nada bo prišla z novim kričaćem.

»Iz vsega srca ti želim, da bi bilo vse kakor letos, ti svojeglava, dobra mama Kristina!«

Slavko

Božično pričakovanje

So trenutki,
ko Ti ne govoriš
inustiš,
da govore ljudje
v neposlušnost:
zlo poplavlja
vse poti
in vsako hišo,
vsi rinejo
v blato negotovosti.

Si postala
plehka
in pastirji
močno trepetajo
pred volkovi:
kako je prišlo
do tega
je skrivnost
Tvoje tišine,
skrivnost!

Ko Ti molčiš,
ljudje izgubljajo
svoje poti,
se ne razumejo več
in si ne odpuščajo;
so bedni,
ko trst v vetru,
ko plamen,
ki mrzlično šviga
v poslednjo svetlobo.

Gospod prihaja

Ko zaveje tišina
okrog mene
in se srečam s seboj,
razgrnem še svojo zaveso
tihote:
in Bog mi govori.

Njegov glas
nima nič
z glasovi bitij
in še manj
z ropotom
stvari.

Takrat sem nemiren,
kot gozd,
ki v vetru vrši:
je Bog, ki želi
mojega glasu
in mojih korakov. Slavko

Jezušček na zemljo gre

JEZUŠČEK NA ZEMLJO GRE
V MEHKE, TOPLE JASLICE —
ČAKA GA MARIJA...

PRIDI JEZUŠČEK, NOCOJ,
DOLGO GOST OSTANI MOJ,
MOJA TOVARŠIJA...

TEMNA JE BOŽIČNA NOČ,
MRAZ IN VETER OKROG KOČ,
V MENI MELODIJA,

KI JO POJE MI SRCE,
POTOPLJENO V MISLI TE:
JEZUŠČEK, MARIJA...

Severin Res

Božična noč

Nikar se ne vznemirjaj,
Gospod,
če bom nocoj
potrkal na Tvoja vrata:
trkal sem že
trkal sem že
na mnoga druga.

Te čaka duša
ranjena, kot njiva
pod težkim oralom,
kot suha zemlja
razpokana
v prevelikem soncu.

Te prosi duša
kalna, kot voda
dušljive mlake
v poletnem soncu
opoldne,
ko stremi v življenje.

Te išče duša
nemirna, kot potepuški pesnik,
ki v iskanju išče miru,
predana,
kot poslednji spev
škržata.

Slavko

V BETLEHEMU JE VSAK DAN BOŽIČ

Prerok Mihej je prerokoval, da se mora Mesija roditi v Betlehemu, v Davidovem mestu. Betlehem leži kakih 10 km od Jeruzalema in obisk v Sveti deželi ne bi bil popoln brez Betlehema. Pot iz Jeruzalema v Betlehem vodi skozi valovito Judovsko puščavo, ki daje vtis okamenelega morja. Tu in tam so zelenice s palmami, oranžami in čredami črnih ovac. Sredi poti je studenec Treh kraljev, kjer beduinke zajemajo vodo. Jeruzalem izgine za nami, pred sabo zagledamo na dveh gričih med terasastimi vrtovi, oljčnimi in mandeljevimi gaji cilj naše poti — Betlehem.

Betlehem ni veliko mesto. Če bi oživele vse jaslice sveta in bi se zbrali vsi kipci, ki jih postavljamo o božiču v jaslice, jih betlehemska dolina ne bi mogla sprejeti. Ko je za nami zadnja vzpetina, vidimo ob cesti Rahelin grob. Rahela je bila Jakobova žena in je umrla, ko je dala življenje Benjaminu. Samo ime je še dala otroku in nato je umrla. Imenovala ga je Benoni-sin moje bolečine; oče Jakob pa ga je imenoval Benjamin - sin sreče. Pri tem grobu se ustavljajo žene v blagoslovljenem stanju in se priporočajo za uro preizkušnje, pa naj bodo kristjanke, muslimanke ali judovske vere. Skromne izraze hvaležnosti obešajo kar na drevesa in grme. Redovnice-frančiškanke so na tem mestu odprle sirotišče, kjer zbirajo male zapuščene sirote Benonije, ki jih v Palestini ne manjka.

Po tej cesti je v tistih davnih dneh potoval Jožef, Marija pa je sedela na pohlevnem sivem osličku, ki jih srečuješ po vseh cestah in naseljih Palestine. Betlehem leži 777 metrov nad Sredozemskim morjem in 1267 metrov nad Mrtvim morjem, zato so noči v zimskih mesecih kar hladne, v poletnih pa sveže in poživljajoče. Žive vode v Betlehemu ni, v poletnih mesecih tudi dežja ni. Včasih so si pomagali z dežnico zimskih mesecev, danes pa imajo vodovod. Zemlja, če jo zalivaš, obrodi bogato. Zato je Betlehem dobil imé »hiša kruha«. Po teh gričih je David pasel črede svojega očeta, ko ga je obiskal prerok Samuel in ga po božjem načrtu mazilil za kralja. Ustavimo se na poljani na Boozovih njivah, kjer je Moabitka Rut paberkovala klasje.

Na tej poljani so pasli pastirji svoje črede v tisti skrivnostni noči. Stopimo k votlini, ki jih je po Palestini nešteto. Votlina nudi suho zavetišče čredi in pastirjem. Sredi betlehemske poljane stoji nova cerkva podobna šotoru, poslikana je s prizori betlehemske skrivnosti. Nemirni iščemo srce Betlehema — votlino rojstva Gospodovega. Skromna in tesna votlina je pod cerkvijo

rojstva Gospodovega. Tu je biser in srce Betlehema, kjer je Gospod stopil med ljudi in se še po dveh tisočletjih ponavlja čudež svete noči. Po stopinjah betlehemskih pastirjev in za karavano modrih prihajajo semkaj nepreštetih iz vsega sveta molit in skušajo razumeti skrivnost, ki je ovekovečila te kamne.

Betlehem je priča srečanja ljudstev, preprostih in učenih. Samo Betlehemu so leta 614 Perzijci prizanesli in ga niso razdejali, ko so na pročelju cerkve rojstva Gospodovega videli mozaik Treh modrih v vzhodnih, njim znanih oblačilih. Ko stopimo v veličastno baziliko, se moramo skloniti, ker so vrata le dober meter visoka. Ostalo je zazidano, ker so Turki stopali v cerkev kar na konjih, misleč da je to hlev za kamele. Spomin na nekdanje čase. Svetišče in okolico si dele katoličani ter grški in armenski pravoslavni. Za cerkvijo so samostani teh skupnosti, vse pa obdano z visokim obzidjem. V cerkvi vodijo z dveh strani ozke stopnice k votlini in se srečajo pri oltarju Gospodovega rojstva. Sredi pod oltarno mizo je srebrna zvezda, ki kaže kraj, kjer je Marija povila Dete in ga položila v jasli. Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est. Ta oltar je v lasti pravoslavni. Tri korake stran in kako stopnico niže pa je drug oltar Treh kraljev, kjer so bile jasli, v katere je Marija položila Dete. Tu so pokleknili pastirji, tu so se polkonili Trije kralji in mu darovali zlata, kadilo in dišave. Katoličani morejo le na tem oltarju opravljati sveto daritev. Prostor je tako tesen, da so le duhovniki, ki so koncelebrirali, mogli stati v votlini, ostali pa smo bili pred votlino. Votlina je vsa obdana s pretkanim azbestom, da se ne bi kaj vnelo in da obiskovanci ne morejo krušiti žive skale, katere košček bi vsak romar odnesel v spomin.

Bilo je sredi vročega poletja, ko smo doživljali božično skrivnost ob petju Svete noči in drugih božičnih pesmi. Številni obiskovanci so strmeli v votlino in poslušali naše petje. Niso ga razumeli, občutili pa so ga prav gotovo. Tu je vsak dan božič. Tu je začela nova doba, nova civilizacija ljubezni. Prej so vladali svet železni zakoni in bi ga zopet, brž ko bi pozabili na Betlehem.

Gorje, sirotam! Gorje, šibkim! Tu so ovrednotene duhovne dobrine, tu je ovrednoten človek. Mir na zemlji ljudem dobre volje. Ne bojte se, oznanjam vam veliko veselje in vsem ljudem. To je bil pravi državni udar. Bog se je rodil. Velika skrivnost: Bog pa otrok! Tu je Bog izpolnil svojo obljubo, se učlovečil, pa je odrešil človeštvo in mu dal novo ustavo, ustavo ljubezni.

DOMOVINA

1.

Nekoč si vprašal,
kaj je domovina
in sem stala
majhna, tiha
pred teboj,
najrajši
bi bila se skrila,
ko sem v odgovor
ustnice zganila —
da domovina je —
je domovina.

2.

Gospod je rekel:
— Posedi to deželo —
Bila je lepa,
kraj sineče vode
in dedov ded
pomaknil
si je kočo
na obalo.
Morje mu je dalo
ribo,
iz hrstelja trta
je cvetela,
jeseni zemlja
v bregec mu
je pela.

BOŽIČNA
SPOVED

Prosen je odrinil težka vrata in jih zaprl za sabo. Ledena rezila burje so ostala zunaj, trepetavica golih kostanjevih vej se je pogreznila v tišino. Sprejela ga je negibna notranjost cerkve, dišeča po vsem minulem: po dogorelih svečah, po razgubljenem kadilu, po obmolklih orglah in petju, po ljudeh, ki so že tolikokrat prišli tja in se že tolikokrat razšli.

»Tukaj sem varen ko v davni domači hiši!«

Obšla ga je velika sreča, da je ubežal vsemu: posebno cestam, ki so bile eno samo vrvežno šviganje avtov v obe smeri, zagriženo, strastno tipanje luči v tekmi za prednje mesto.

V cerkvi pa je počival mir: od vseh strani stisnjen se je zatekel med visoke stene in je nemel. Svet zunaj poln hrupa, tukaj pa molk visokih oken, oltarjev, podob, spovednic in klopi, tišina kora skoraj že v temi.

In prostrane jaslice, še tople od cerkvenikovih rok, mladi bori ko da še rastejo, mah ko da še živi.

Spovednica, ki je pritegnila Prosenove oči, ni bila mrtva ko druge, zakaj ob vijoličasti zavesi je sijal tanek pokončen pramen luči ko zlat meč božje milosti. Očitno je notri sedel spovednik in v pričakovanju ljudi molil brevir.

A dokler ni vstopil Prosen, je bil v cerkvi on edino živo bitje. Potem se je zdelo, da je tišina še bolj nabita od dvojnega čakanja: od pripravljenosti enega in priprave drugega človeka.

Prosen je v občutku hude upehanosti pokleknil k zadnji klopi in skrnil obraz v dlani. Nekaj se je v njem začelo raztapljati, začelo je popuščati v sencih in liti mehko v zaprte oči. Nekaj kot otroško blaženstvo mu je trlo oklep, ki se je naredil okoli njegovega srca, da se je počutilo ko nebogljena ptica v tuji pesti.

Vedel je, da ni to nič drugega ko utrujenost.

Ni mu bilo neznan, da je treba boj za življenje vsako jutro znova začeti in ga do večera zmagovito dobojevati. Ali če dnevi prehitevajo eden drugega, kdaj naj se človek odpočije? Kdor pa se ustavi, bo po njem; kdor ne uspe, mu ne bo več mogoče živeti. Zakaj današnji svet nima srca, njegovo geslo je: Služi in troši; garaj in si privošči; kolikor boš nagnabil, toliko boš imel. Ta čas je brez ljubezni, brez prostosti, brez oddiha — saj ko ti počivaš, veš, da drvijo drugi sebično naprej, in te je strah, ker sam zastajaš. V žile ti leze hlad sveta.

Prosen se je v klečanju ko okamenel pogovarjal z Nekom in ga spraševal: »Kje si, da me rešiš vrtoglavice? Da me živčna skrb za obstanek ne stre? Da mi otroci ne zaidejo na pot nepoštenja, neresnice in nečasti? Da me ne bo skušal obup in ne plašila smrt? Glej, moči mi pohajajo, dolga koja je že za mano, truden sem od vsega: od naporov, od zmag in porazov, a najbolj od naglice, ki me prestreljava z nevidnimi puščicami, da sem

poln brnenja odbeglih ur. Kje si, ko kopnim v pusti samotnosti časa. — Ti, ki edini daješ iz nesebičnosti, iz čiste ljubezni?»

Še vedno sta bila sama notri: eden za vijoličasto zaveso potrpežljivo čakajoč v mrazu, a Prosen otrplih kolen na trdem lesu, s komolci oprt v tisočkrat zglajeni les klopi.

»In še to prosim: daj mi spoznati, kaj je prav in kaj ni. Meja med dobrim in zlom namreč izginja, pojmi se mešajo, vsako razglaša za dobro in pravilno tisto, kar mu prija, ustreza — in tisto tudi sprejema. Bojim se, da nekaj ni v redu: da pri vsem tem ne iščemo Tebe, marveč sebe. Ti veš, da ne morem zatajiti svoje poti. Mar nisem vedno želel biti na nekaj privezan, da me ne bi spremenljive barve sveta zavedle in ugonobile?»

Prosen se že dolgo ni tako odprl Tistemu, ki je molče čakal svetla na koncu njegove poti. Kako dolgo? Zazeblo ga je, ko je ugotovil, da je od takrat minilo eno celo leto.

»Kdaj je minilo?»

V svetlobo iztekajoča se zima, veličastni oltar pomladi, brezbrežno sonce poletja, mlačne rose jeseni — in zdaj ti najkrajši, najbolj živčni dnevi, ko je treba pod vsemi potegniti črto, da bo spet mogoče dihati.

Prosen je razmislil zadnje leto svojega življenja. Ob vsem delu, ob vsej naglici dni se je nabralo na njegovi duši nemalo prahu, plevela, drobnih ran in slabosti, krivd iz oholosti, lakomnosti in mržnje do drugih. Ko je spoznal, da mu je kljub vsemu prizadevanju za obstanek na pravi poti duša obremenjena z grehi, se je razžalostil. Bil je hud sam nase, ker je podlegel slabostim.

»Saj vse to nima nobenega smisla — to večno vrtenje v elipsi, slepenje samega sebe! Nečastno je za človeka!»

Toda Prosen je zavrnil laskavi glas — tisti glas mu ni znal dati miru, le še bolj je razpihaval njegovo bolečino. Pred njim so bile jaslice, simbol ljubezni med Bogom in človekom, in nedaleč proč spovednica, simbol sprave med istima dvema. Zbiral je moč, da odpusti vse žalitve, s katerimi so ga ranili, zakaj la v tem primeru sme pričakovati božje odpuščanje.

V cerkev so medtem posamič prihajali ljudje, obzirno otrevali snežinke, ki so se zunaj začele usipavati izpod črnega, pomirjenega neba, poklekovali, sedali v klopi, gledali velike jaslice, ki so bile tam v svežini pravkaršnje dokončnosti — jaslice v vsej pisanosti, ki jo zmore domišljija vernega človeka.

Prosen je pokleknil k spovednici. Slišal je, kako je spovednik ugasnil luč in odprl okence. Obraza sta se srečala v temi: eden, da govori in prosi odpuščanja, drugi, da posluša in z molitvijo, z znamenjem križa prikličje milost na skesanega.

Bila je tema... toda neka druga luč je začela sijati Proseni, ko je govoril, luč detinstva, ko je razgaljal svojo dušo, da bi jo ozdravila milost. In ko vsakokrat se je tudi zdaj po opravljeni spovedi čutil na perutih. Nič drugega na svetu mu ne bi moglo dati te lahkotnosti. Zakaj svet je zahrbtn, zvit, mrzel, neusmiljen, duša pa je iskrena, rahločutna, topla in ljubeča. Med njima bo večni boj.

Njegovo srečo je kalila ena sama misel: zakaj tako redki iščejo miru tam, kjer ga je moč najti? In ko je odmolil, kar mu je naročil spovednik, je dodal še eno prošnjo: »Pokaži, Gospod, njim, ki se mi šmilijo, ker jočejo v blesteči laži sveta in tavajo po varljivih stezah, da Te bodo našli v najboljšem in najlepšem, kar se jim sramežljivo skriva na dnu srca!«

Prosen je povedal vse in je vstal. Počasi se je okrenil h kropilnemu kamnu, se prekrižal ter se vedro ozrl po temačni cerkvi. Vrnil se bo vanjo po deviški preprogi snega, ko bo slovesno razsvetljena za polnočnico, za obhajilo in zahvalno pesem.

3.

Bila mu je
edina pesem.
Sicer je grčav
zagorel
in resen
poganjal veslo
v pojočo vodo,
jo blagoslavljal,
ljubil
in jo klel.

4.

Prinesel
v sebi
ded
je lepo Vido,
da rasla
je iz zemlje,
iz krvi
in neba,
rodila sama
se iz morske
pene.
Živi.
In danes
poje ti
iz mene
o pesmi,
morju
in ljubezni,
ki kakor njej
ni dano
jim umreti.
Je mogla
kdaj
selivka doumeti,
da domovina je —
je domovina.

POMENEK V BARU

Tam okrog Miklavža se je naš urednik zapletel v openskem baru v pogovor s pisateljem prof. Alojzom Rebulo. Pomenek se je naglo zavrtil okrog njegove nove knjige, ki je zdaj na poti med tiskarno in knjigovoznico.

— V kratkem boste izdali pri ljubljanski založbi Slovenska Matica roman *V Sibilinem vetru*. Je to tista Prešernova »stara Sibila« iz pesmi *V spomin Andreju Smoletu*? Tista, ki ni mogla umreti vse dotlej, »da so prinesli ji z doma prsti«

— Lahko bi bila tista. Sibil, prerokovalk bodočnosti, je bilo namreč več. Sicer pa naslov namiguje na znani mit, po katerem je Sibila v Kumah pisala svoje prerokbe in jih potem razmetavala v veter.

— Antične snovi so danes precej v modi. Romane iz starorimske oziroma grške zgodovine pišejo po malem povsod: mogoče še najmanj Italijani in Grki, sodobni dediči teh narodov. Tudi v sodobni slovenski poeziji je vrsta antičnih motivov. Je moda zapeljala tudi vas?

— Zapeljala me je, ko še ni bila moda. Antika me je pritegnila že kot srednješolca. Že v gimnaziji, ko sem vzljubil latinščino in grščino. In ko sem se 1945 odločil za študij klasične filologije. Takrat ta študij ni bil pretirano v modi. Na ljubljanski univerzi še celo ne.

— Ste imeli kakšnega profesorja, ki vam je vcepil to ljubezen?

— Imel sem čudovitega profesorja. Človeka, kakor jih je malo. Profesorja Jožka Bratuža, ki me je na gimnaziji v Gorici učil grščino, čeprav samo eno leto. Morda se moram za to ljubezen zahvaliti prav njemu.

— Ste mogoče knjigo posvetili njemu?

— Knjigo sem posvetil bivšim sošolcem z ljubljanske univerze. Čudovite so bile tiste ure, ki smo jih preživljali skupaj tam v klasičnem seminarju, s pogledom čez strehe na Napoleonovem trgu tja dol na ljubljansko barje in na Krim.

— Drugi so elektrificirali, gradili proge in tovarne, vi pa razpravljali o svetu, mrtvem že dva tisoč let.

— Razprave so se nadaljevale, ko sva potem s prijateljem skozi staro Ljubljano zavijala dol proti Ljudski kuhinji, na skromno študentovsko večerjo. Spominjam se debate o Aishilu na Vodnikovem trgu.

— To so morala biti v tistih časih strašno tuja zanimanja, ali ne?

— Kolikor je bilo takrat tuje govoriti o večno človeškem.

— So Vam profesorji na ljubljanski univerzi ljubezen do antike utrdili?

— Posebno dva: imenitni latinist dr. Milan Grošelj in znani grecist prof. Anton Sovrè.

— Potemtakem je moral biti čustveni zametek tega romana že v tistih letih. Koliko časa ste ga pisali?

— Začel sem ga neko pomladno jutro 1961, končal pa neko pomladno noč 1968. Seveda nisem pisal zdržema. Vmes je bilo mnogo drugih stvari. Na primer pisanje za revijo *Novo pot ali za Most*.

— Marsikateri bralec, posebej še neintelektualec, se bo vprašal, zakaj ste se lotili tako oddaljene snovi.

— Mogoče predvsem zato, da bi se fantazija razkomodila, brez vsakršne ovire. Sicer pa je nemški znanstvenik Mommsen začel neko predavanje takole: »Gospoda, o ničemer aktualnejšem vam ne bi mogel govoriti kot o starem Rimu.«

— Je torej roman v celoti plod domišljije?

— Kar je večjega zunanjega dogajanja, je vse zgodovinsko.

— Kdaj pa se roman dogaja?

— V drugem stoletju po Kristusu, pod cesarji Antoninom Pijem, Markom Avrelom, Komodom in Septimijem Severom.

— Kje se dogaja?

— Ob Donavi in v Rimu, v Atenah in na Sinajskem polotoku. Razen tega glavni junak piše svoje spomine premikajoč se po današnjem slovenskem ozemlju, od Ptuja do Štivanja, kjer se tudi dokončno umiri.

— Menda je v romanu čez sto ljudi. Kam ste šli po vse tiste Rimljane in Grke?

— Malo povsod sem diskretno pobiral njihove modele.

— Potemtakem so to v toge preoblečeni Slovenci?

— Živi model je za umetniškega junaka zmeraj premalo.

— Če ni ljubezni, nikar ne računajte na kakšne bralce.

— Saj ne računam. Ljubezen pa le je.

— Kaj še drugega?

— Kar je pač v življenju. Oziroma kar je bilo. Na določeni ravni je to isto. Suženjska priklet in cesarjeva pisarna, kuga in vojska, bogoiskateljstvo in policija.

— Ste roman kaj dosti predelavali?

— Ena stran je bila napisana sedemkrat. S tem ni rečeno, da ne bi morala biti napisana osmič.

— Bi nam povedali, kjer ste to knjigo pisali?

— Pri mizi vendar.

— Ne, mislimo kraje, miljeje..

— V treh različnih stanovanjih, na štajerskem ganku in v planinski koči, na vrtu in v šoli med izpitno nalogo. Eno poglavje sem napisal v vlaku. Od Zidanega mosta do Opčin.

— Dopuščate možnost, da je roman polomija?
 — Popolnoma. Ampak pri tem si lahko umijem roke.
 — Kako mislite?
 — Nikomur ga nisem ponujal. Ko so me prvič prosili zanj pred leti, sem ponudbo celo odklonil.
 — Vas je prosila zanj celjska Mohorjeva družba?
 — Celjska Mohorjeva družba se ni zanimala zanj. Pa tudi sicer ne bi bil za njeno občinstvo.
 — Se imate komu posebej zahvaliti, če bo roman izšel?
 — Gospodu doktorju Francetu Koblarju, predsedniku Slovenske Matice. Pri svojih letih in pri svoji zaposlenosti si je vzel čas, da je s svinčnikom v roki vestno prebral vseh sedemsto strani tipkopisa. Stara generacija pač!
 — Potemtakem se ne navdušujete za sodobne mlade ljubljanske kulturne protestnike?
 — Protestirajo naj z dobro poezijo, z dobrimi romani in esejji, pa se bom navdušil zanje.
 — Sledite sodobnim italijanskim romanom?
 — Pred kratkim sem prebral Pasolinijev »Il teorema«.

— Kaj se vam zdi?
 — Faliment, kot umetnost in kot ideologija.
 — In Bassanijev »L'airone«?
 — Mislil sem ga brati, pa ga ne bom, ko pravijo, da je faliment, Italijani sami.
 — Kaj pa Silonejeva »Dogodivščina ubogega kristjana«?
 — Prebral sem jo. In se poklonil tako Silonejevemu etosu kakor njegovemu stilu.
 — Berete Mladiko?
 — Redno.
 — Se Vam zdi njena vloga spričo obstoja Mostu in Zaliva odveč?
 — Ne, njena vloga je še bolj pereča. Saj tudi zajema širši krog.
 — Kaj želite bralcem Mladike za božič 1968?
 — Božič, Rojstvo, v srcu. In za novo leto 1969: potrditev vere, da nas nihče ne more spraviti z naše zemlje, če sami tega nočemo.

Kaj bi le čakal

Kaj bi le čakal,
 ko čas že plete

luskinasto mrežo pozabe.
 In misli letijo,
 podobne
 zmaličenim sencam
 davnega časa,
 proti belemu razpotju
 večne noči.

Kaj bi le čakal,
 ko prespane oči
 strmijo v šumenje
 ožganega vetra
 in v nemo preteklost
 minulega dne.

Blodim po temi

Tvoje roke
 grabijo po mojih prsih.
 Med jasami sanj
 tipajo grčave žulje,
 ožgane od sonca
 minulega dne.

Razdrapana koža
 je kot žarek brezupnih sanj —
 na jalovem polju
 prečutih noči.
 Tvoje roke,
 tvoje trudne roke
 pa božajo moje rane
 in iščejo
 v zasanjanem srcu
 topline —
 ki je ni.

PESEM MLADIH

Boris Pangerc

Tople oči

Tople oči
 zrejo
 v sinjo tišino
 mladega neba.
 Pred njimi
 se odpira
 popje pozabe.
 V njihovih zenicah
 dehti cvet bele pomladi.
 Tople,
 zasanjane oči
 molčijo
 in poslušajo
 utripe moje ljubezni.
 Tiho jočejo,
 ker cvet se zapira...

O BOŽIČU BOMO POSLUŠALI

Med vsemi oddajami v letu je gotovo božični spored naše radijske postaje v Trstu najvažnejši. V vse predele Slovenije in v vasi in mesta zunaj slovenske republike bodo zveneale božične melodije in se bo oznanjal božični evangelij.

Navajamo nekaj najvažnejših oddaj, ki imajo božični značaj:

NA BOŽIČNI VEČER, 24. dec. se bo pričela večerna oddaja že ob petih z božičnimi melodijami.

Ob 19,10 bomo lahko slišali »Kraško zgodbo«, ki jo je napisal za radio Alojz Rebula.

Ob 21. je na sporedu »Božično osrečenje«, radijska pripoved, ki jo je napisal Vinko Beličič, izvajali pa jo bodo člani RO.

Ob 22. bo postaja oddajala posnetek javnega koncerta *slovenskih madrigalistov* iz Ljubljane. Koncert je bil v Gorici. Med skladbami je tudi nekaj beneških božičnih pesmi v priredbi Pavla Mercuja.

Ob 24. bo prenos *polnočnice* iz župne cerkve v Bazovici.

☆

NA SVETI DAN, 25. dec. bodo zveneale slovenske božične pesmi že ob 8,30.

Ob 9. bo prenos *božične sv. maše* iz župne cerkve v Rojanu. Po maši pa bodo v glasbenem programu tudi božične pesmi, ki se bodo potem gotovo v različnih glasbenih sporedih ponovno zaslišale.

Ob 11,15 je v oddaji, ki je namenjena najmlajšim poslušavcem, na sporedu pravljica »*Deklica pod božičnim drevescem*«, ki jo je napisala Lučka Peterlinova.

Ob 15,30 je na sporedu zelo zanimiva dramska oddaja »*Božična pravljica naših dni*«, ki jo je napisal Franc Jeza.

Ob 17. bo na vrsti operna enodejanka »*Božična pesem*«, ob 18,30 pa običajna komentirana oddaja *ljudske pesmi*, ki jo pripravlja Zmaga Kumrova. V tej oddaji bo na vrsti tudi nekaj božičnih pesmi iz Benečije.

Ob 19,30 bo na vrsti predavanje prof. Rafka Vodeba: »*Jaslice v stari krščanski umetnosti*«.

OB PETDESETLETNICI SMRTI IVANA CANKARJA

Te dni je poteklo petdeset let, odkar je 11. decembra 1918 umrl veliki klasik slovenske književnosti, mojster naše besede in tolmač naše narodne duše: Ivan Cankar. 13. decembra se je ob treh popoldne začel izpred Narodnega doma v Ljubljani odvijati pogrebni sprevod. Vodili so ga prelat Andrej Kalan, pisatelj Finžgar in pesnik Silvin Sardenko. Krsto so vozili v ranci v gosposkem vozu. V sprevodu je bilo med udeleženci videti cvet slovenskega izobraženstva. Takoj za krsto so šli zastopniki Narodne vlade, ki je določila, da se rajni pokoplje na državne stroške. Bilo je poldrug mesec po razpadu Avstrije, ki je Slovincem vladala več ko šeststo let, in trinajst dni po njih vstopu skupaj s Hrvati in Srbi v novo državo: v Jugoslavijo. Nad dolgo vrsto pogrebcev, ki se je vila na pokopališče, je brnel avion in ob določenem trenutku vrgel venec na odprti grob. Tam so navzoči poslušali zadnje pesmi, ki jih je rajniku zapela v slovo Glasbena matica; slišali so poslovlilni govor pesnika Otona Župančiča: Mladina, ki je v sprevodu nosila vence z naslovi pokojnikovih knjig, je grob zasula z belimi krizantemami.

Primerno je, da si ob tej priložnosti priključimo v spomin njegovo podobo: da pokažemo na veličino tega našega največjega pisatelja ter najčistejšega služabnika in zagovornika umetnosti, hkrati pa glasnika ponižanih in razžaljenih ter bojnika za lepše in pravičnejše življenje.

Kdo bi preštel vse članke, razprave in knjige, napisane o Cankarju v slovenščini in v tujih jeziki! Presojali smo in še danes presojamo Cankarja kot pesnika, pisatelja, dramatika, govornika, polemika, kritika, socialista, kristjana in Slovence. Dejstvo, da ga vse svetovnonazorske skupine štejejo za svojega, je najboljši dokaz, kako zelo je bil Cankar slovenski človek in slovenski umetnik.

Od tistega 10. maja 1876, ko je prišel na svet v siromašni hišici na vrhniškem Klancu, pa do 11. decembra 1918, ko je zatisnil oči v ljubljanski bolnišnici, je poteklo Slovincem dvainštirideset let sijajne zgodovine. Narodna zavest se je prebudila že tudi ob robovih, politična zrelost se je kazala v razgibanem demokratičnem življenju, množila so se društva, porajali se novi časopisi, gospodarsko življenje so poživiljale svobodne zadruge — in v tem velikem vzponu slovenske kulture je tudi umetnost dobivala tisto mesto, ki ji je šlo. Enega poglobitvinih borcev pa je imela v Ivanu Cankarju. Po srcu otroško iskren in dober je Cankar glasno in veselo pozdravil vsak uspeh slovenske umetnosti, bodisi literarne kakor tudi likovne, ki je morala v domovini premagovati nešteto ovir in predsodkov. Če gledamo danes na tista razgibana, bojev, zmaga in zdravega vrvenja polna leta, ki jim je Cankar dal tako edinstveno podobo v svojih knjigah, nam je kar milo: v tistih letih vidimo eno samo rast kulture v plemeniti, svobodni tekmi.

V čem je tisti nesmrtni čar Cankarjeve besede, zavoljo katerega je ta pisatelj bralcu tako ljub in domač? Prvo, po čemer se Cankar odlikuje, je njegova velika iskrenost in resnicoljubnost. Tak pa je lahko samo človek, ki je detinska in mladostna leta preživel v revščini in ponižanju, a se ni vdal, marveč je z žilavostjo volje in bogastvom talentov podrl vse ovire in se uveljavil. Pa tudi ko je bil na vrhuncu naše književnosti, je ostal isti iskreni človek, samo še bolj poln razumevanja in odpuščanja.

»Ves še majhen in slab sem zadel na rame
trpljenja križ, pripravljen zame.«

pravi v eni svojih zgodnjih pesmi, ko mu je bilo enaindvajset let. Menda ni noben slovenski pisatelj toliko pisal o trpljenju, bodisi duševnem ali telesnem, kot Ivan Cankar. Toda malokdo je tudi toliko trpel kot on. Siromak je bil že kot fantič na Vrhniki, nato siromak študent v Ljubljani, siromak vse dolgo desetletje pisateljskega ustvarjenja na Dunaju. Ni pa se samo z gmotno revščino otepal vse življenje. Še veliko bolj ga je bolela zavest, da je na svetu toliko družbenih krivic in tako velik socialni nered, katerega žrtve so zlasti telesno šibki in srčno dobri ljudje. Zato je v Cankarjevih knjigah vse polno takih ljudi z dna družbe, ki bi se radi pomaknili na sonce, pa jih trdosrčnost, koristoljubje in gola sebičnost izmzgane izločajo iz skupnosti. Cankarjevi junaki, glasniki njegovih idej, so nasploh ljudje, ki živijo po vesti, po tem božjem glasu v svojem srcu, in se mu ne izneverijo. Pogumno hodijo po ravni poti, ki ni lahka. Nič ni bilo Cankarju bolj zoprno kot lažnivci in hinavci, ki so zatajili poštenje v sebi in se za gmotne koristi udinjali zdaj temu zdaj onemu oblastniku — ljudje brez hrbtenice.

Vse, kar je Cankar napisal — in prva izdaja njegovih zbranih spisov šteje enaindvajset knjig — je eno samo izpraševanje vesti sebi in svojemu bližnjemu. Cankar se je vse življenje sukal okoli poglobitnega vprašanja: kako je treba ravnati, da bodo naša dejanja moralna, poštena? Ravnati je treba v skladu s spoznano resnico, skladno z vestjo. Kako slovesno nam zvenijo njegove besede v »Beli krizantemi«!

»Močnejša je bila božja resnica v mojem srcu nego posvetni razum v moji glavi. — ... Ponos je v mojem srcu: kljub vsem naukom, opominom, očitkom, kljub zasmehu, zmerjanju in natolcevanju je vse moje življenje in nehanje služilo najvišji ideji: resnici! Kar sem videl z očmi, s srcem in z razumom, nisem zatajil; in bi ne bil zatajil za same zlate nebeške zvezde. Resnica pa je posoda vsega drugega: lepote, svobode, večnega življenja. Dokler sem zvest resnici, sem zvest sebi; dokler delam v njenem imenu, bo moje delo rodovitno, ne bo ovenelo od pomladi do jeseni...«

Sprva je v ognju mladih let sodil predvsem bližnjega. Postal je naš najbojevitejši satirik. Nezdrave razmere v političnem in kulturnem življenju na Slovenskem so mu nudile zadosti gradiva. Duška svojemu jadu je dajal predvsem v dramah: »Za narodov blagor«, »Kralj na Betajnovi« in »Hlapci« so tri satire na sebičnost, notranjo nemoč in hlapčevstvo. Hkrati z grajo napak in njih nosilcev pa gre Cankarjevo sočustvovanje s tistimi, ki po nedolžnem trpijo kot žrtve pokvarjenega sveta. To so povesti »Hiša Marije Pomočnice«, »Hlapec Jernej in njegova pravica«, »Aleš iz Razora« in »Zgodba o Šimnu Sirotniku«. V sredini te pisateljske žetve stoji povest »Martin Kačur«, ta naša tipična mešanica idealizma in gneva.

Kritiki so Cankarja razglašali za pesimista, ker niso razumeli, da je bil njegov »verni pogled iz noči in močvirja uprt v nebeške daljine«. Očitani so mu, da svojo domovino smeši, ker je ne ljubi. Odgovoril jim je s temi besedami: »Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin! Dal sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo — Bog je delil, Bog razsodi! Dal sem ti svoje srce in svoj razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal?«

Ko se je utrujeni štiriintridesetletnik z Rožnika pri Ljubljani, s svoje zadnje postaje, ozrl na prehojeno pot, je šel vase. Jenjal je izpraševati vest svojemu bližnjemu. Od tega časa dalje je tehtal in presojal samo še sebe. Obujal je spomine na detinstvo, na mater — svetnico in mučnico, na domači kraj. Nastal je venec njegovih najlepših črtic: »Ob svetem grobu«.

Ko je nedolgo zatem prišla prva svetovna vojna, se je trpljenje zgrnilo na ves narod, na tistega v strelskih jarkih in na tega v zaledju. Cankarju je postajala beseda vedno bolj skopa in tehtnejša, vedno bolj izraz najglobljih spoznanj. Tako so nastajale »Podobe iz sanj«, poslednja njegova knjiga, bolj kot vse prejšnje napisana s srčno krvjo, napisana vsemu narodu v spomin na strahotna vojna leta.

Ob 21.10 pa bo *Slovenska božična lirika*, kakor jo je pripravil in zbral *Marko Kravos*.

☆

V ČETRTEK 26. DEC. bo ob 10,30 v glasbenem sporedu posnetek javnega koncerta božičnih pesmi cerkvenih pevskih zborov iz Trsta, posnet 7. januarja 1968 v cerkvi sv. Antona

Ob 10. je na vrsti oddaja »Božični utripi med Slovenci«, pripravil *Franč Jeza*.

Ob 11,15 je na sporedu dramska slika *Tončke Curkove* »Mesijeva mati«.

Ob 15,30 nastopi dramska šola ZSKP iz Gorice z oddajo »Domovina — kruh in kamen«, to je izbor satiričnih in polemičnih spisov Ivana Cankarja v priredbi in pod vodstvom *Aleksija Pregarca*.

Ob 17,10 je na sporedu predavanje *Sergija Vesela* »Tematika Gospodovega rojstva v filateliji«.

Ob 22,15 bo zazvenela zbirka klavirskih skladb *Brede Ščekove* »Zvonovi v praznik«. Med njimi je tudi ena na božično temo. Igrala bo Gita Mally. Skladbe bodo prvič izvajane.

☆

V PETEK, 27. DEC. bo v stalni oddaji *Beri, beri rožmarin zeleni* na sporedu zelo zanimiv niz ljudskih pesmi, posnetih v Černjevi.

☆

V NEDELJO, 29. DEC. bo poleg običajnih oddaj zvečer ob 18,30 na sporedu med pesniškimi gaji »Sveta dežela« *Stanka Janežiča*.

☆

Zaključili pa bomo leto z oddajami, ki jih je vredno posebej omeniti:

31. DEC. ob 19,40 bo nastopil s sporedom novih pesmi zbor »Vesna« iz Sv. Križa pod vodstvom *Frančka Žerjava*.

Ob 21. pa se bo pričel *Silvestrov varieté* z besedilom *Danila Lovrečiča* in z glasbo, ki bo trajala do 12.

☆

Med oddajami na NOVO LETO opozarjamo na tele:

Ob 10,30 bo prenos vokalno instrumentalnega koncerta s sodelovanjem sopranistke *Vilme Bukovčeve* in tenorista *Rudolfa Francija* iz Ljubljane.

Ob 17,50 bo pel božične pesmi *otroški zbor iz Standreža*.

Ob 18,30 bo na vrsti predavanje o koledniških navadah od Trsta do

Brda v Terski dolini. Na oddajo posebej opozarjamo, ker odkriva še neznan ljudska duhovna bogastva.

Ob 19.40 bodo na sporedu *Pesmi Nadiških dolin*.

☆

Na praznik *Treh kraljev* opozarjamo na naslednje oddaje:

Ob 15.30 bo ponovitev drame »*Kratek preplah v mestu Arbeli*« pisatelja *Aljoza Rebule*.

Ob 19.10: »*Sveti trije kralji v ljudskem izročilu*«, napisal *Franc Jeza*.

Ob 21.05 Pripovedniki naše dežele: *Boris Pahor*: »*Ponarejeno drevesce*«.

☆

Razen tega pa sporočamo, da se bodo pričele z januarjem oddaje dijakov višjih srednjih šol v Trstu, ki bodo izvajali dramatisirane zgodbe, dramatisirane povesti in romane v nadaljevanjih. Dočim so pretekla leta sodelovali dijaki le v počitniških oddajah, jim je z novim letom dalo radijsko vodstvo na razpolago mikrofona vsako soboto in bo to trajalo vse leto. Slovenske srednje šole so to ponudbo sprejele z velikim zadovoljstvom. Radijska postaja pa je s tem pritegnila velik krog naše mladine k sodelovanju in bo vzbudila s temi oddajami veliko zanimanje poslušavcev za oddaje, saj že pri prvi oddaji, ki bo na sporedu 4. januarja sodeluje, kakor smo zvedeli, več dijakov iz mesta in bližnje in daljne okolice našega ozemlja.

Začeli bodo z dramatisiranim romanom »*Izpovedi osemdesetletnika*«, znanim delom pisatelja *Ippolita Nieva*. Po osmih nadaljevanjih bo prišel na vrsto *Bogomir Magajna* z »*Zgoranjim mestom*«. Oddaje bodo ob sobotah ob 16.45.

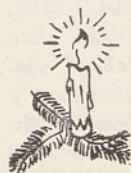

Pogled v dvorano novega Marijinega doma pri Sv. Ivanu med prireditvijo

Cankar, ki je občutil lastno težko usodo umetnika-kruhoborca in usodo toliko svojih rojakov, prisiljenih, da si gredo v tujino iskat kruha, se je pridružil tisti stranki, od katere je pričakoval, da bo rešila ne le nacionalno, temveč tudi socialno vprašanje. Postal je član socialnodemokratske stranke. Sanjal je o času, ko bo vsak človek lahko Živel od svojega dela, tudi umetnik, tudi pisatelj. Krivice, tako je veroval, bo odpravila samo socialistična stranka. Ona bo ljudstvo izobrazila, ga zavarovala pred izkoriščanjem in mu dala svobodo in pravico. V tej veri je živel do konca.

Iz dekadentnega naturalista dvajsetih let se je Ivan Cankar razvil v kritika svojega časa in razmer ter končno izpovedovalca samega sebe — ali z drugimi besedami: iz samozavestnega liberalca preko socialista v kristjana. Tri poslednje misli, njegova zadnja tolažba in opora, so mu bile: mati, domovina, Bog. Zato je na smrtni postelji vdano sklenil račun s tem svetom in se tako okrepcan »preselil v večnost uživat Resnico, Lepoto in Dobroto, ki ji je skušal služiti s svojim delom,« kot je v osmrtnici napisal brat Karlo.

Pred petdesetimi leti smo Slovenci čaščenju Prešerna pridružili čaščenje Ivana Cankarja: glasnika našega naroda, ki je svojo domovino nazval »nebesa pod Triglavom«, o svojem jeziku rekel, da je »beseda praznika, petja in vriskanja«, zraven pa poln občudovanja za našo trdovitost napovedal Slovincem svetlo prihodnost.

SVETA BOŽIČNA PESEM, K' SE POJE NA SVETI VEČER

Kaj more to biti, preljubi brat moj,
da nihče ne more zaspati nocoj.
Tam blizu pri Betlehemu se sveti lepo,
kot bi jaz vidu to sveto nebo.

Le hitro ustani, da gremo naprej,
da prideva skorej midva na ta kraj,
en čudeš veliki se tam godi,
se lahko Mesijas je tamkaj rodil.

Pogledaj to zvezdo, kako svetlo gori,
nad eno zel' slabo žleht' štalco stoji,
le teci, le teci h'ti štalci hitro,
de bodeš ta čudeš Jezusa videu.

Prelubi moj Jezus, nu kaj bi ti dau,
deb' ti na slamci prav lahko spau.
Eno srajco raztrgano imam jest na sebi,
če 'očeš jo imeti jo ofram tebi.

O Marija, mati od samga Boga,
mi tebe zdaj prosimo, varvaj nam Jezusa.
Bi b'lo škoda za dejte, kje tak' lepo,
od mraza te zime bi konc uzeti moglo'.

O Jezus, pravi Sin, človeški moj Bug,
pomogaj tim grešnikom z' nadlog.
Daj gnado častiti tu božje roistvu',
de pridemo skorej u tu svetu nebu.

Iz ljudskih božičnih pesmi, ki jih je leta 1853 zapisal
Jurij Pertot

LJUBEZEN DO DOMOVINE JE V NARAVI ČLOVEKA

Slovenec, ki poblíž spremlja delo dežele Furlanije-Juljske krajine in politično življenje v naši deželi nasploh, je moral biti nemalo presenečen, ko je pred kratkim bral izjave, ki so jih v deželni svet dajali o nas Slovencih razni italijanski politični predstavniki, tudi taki, ki so bili včasih do nas še precej naklonjeni.

Spet je bilo govora o krivičnih mejah, o našem »privilegiranem« položaju v pogledu šolstva, o službah in podobno.

Danes, ko skušamo vendar meje odpravljati, ko jih skušamo pozabiti, ker nas na vseh koncih utesnjujejo in spominjajo na prestano gorje, danes, ko se vedno bolj širi med ljudmi neka evropska zavest, katere glasniki bi morali biti izvoljeni predstavniki v raznih svetih, slišimo prav tam govoriti o krivičnih mejah, kakor da bi bile meje svete in nespremenljive. Vsi dobro vemo, da pomeni govoriti o krivičnih mejah netiti novo mržnjo, nove pokole. Zakaj vsem nam je jasno, da se bodo v Evropi meje spreminjale samo še s katastrofalnim prelivanjem krvi, kakršnega nas Bog obvaruj. Zato bi bilo bolje, ko bi bili današnji politiki strpnejši in ko bi gradili nove ljudi za novo Evropo, Evropo narodov in kultur, ne pa držav in armad. Žal se zdi, da nekateri za tako Evropo še niso zreli. Vendar pa vsaj naj bi ne zahtevali od drugih to, česar sami niso pripravljani dati, in naj bi ne delali drugim to, kar ne želijo, da drugi storijo njim.

Potem je bilo govora o nekih statistikah, o nekih primerjavah slovenskih in italijanskih šol, o jeziku, ki da je za »vzgojo drugotnega pomena«. Toda ali nima vendar vsak človek pravice do vzgoje v svojem materinem jeziku? Trditi nasprotno ni ne pametno, ne demokratično, ne človeško. V tem je kal šovinizma, tistega šovinizma, ki je učil, da »velika riba žre male«. Kam je šovinizem privedel, to tudi vemo.

Brali smo še, da smo privilegirani, ker da imamo na svojih šolah razrede z desetimi otroki, medtem ko jih je v italijanskih šolah tudi po

štirideset. Želeli bi, da bi bilo obratno. Da bi bili naši razredi tako številni kot so italijanski, in to ne iz kakega nacionalizma, ampak enostavno zato, ker vemo, koliko naše krvi polni tiste razrede, ker Slovenci v Italiji smo še vedno pod pritiskom tihe asimilacije, kakor je v svojem govoru v deželni svet pravilno poudaril in dokazal dr. Drago Štoka. Vemo pa tudi, da ko gre za italijansko šolo na Krasu, nihče ni preveč tankovesten glede potrate sredstev, saj imamo po slovenskem tržaškem Krasu celo italijanske šole z enim ali dvema učencema. Seveda je nam Slovincem jasno, zakaj take šole in zakaj taka potrata sredstev. V normalnih razmerah bi vsaka uprava raje plačala učencu prevoz v najbližjo šolo.

Toliko za danes o deželni svet in o izjavah, ki nas zadevajo. O naši deželi pa so v svoji zadnji številki pisala tudi GORIŠKA SREČANJA. Daljša razprava je kar tehtna in zanimiva. Prav tako stvarno in znanstveno pisanje nam je namreč potrebno, če hočemo priti stvarjem temeljito do dna. Da so se problemi Furlanije-Juljske krajine in slovenske manjšine, ki v njej živi, lotila prav Goriška srečanja, se mi zdi tudi zgovorno. S tem pričajo, kako pojmujejo »enotni slovenski prostor« stvarno, dejansko, dobesedno in da ni ta izraz samo fraza. Vendar pa, ko smo prebrali omenjeno razpravo Ančke Jager, nam je bilo žal, da avtorica ni povedala v njej vse resnice: da so za deželni statut, ki ne omenja Slovencev, glasovali tudi komunisti in socialisti. Iz razprave bi namreč nepoučen bralec utegnil sklepati, da ni bilo tako. Tudi zaključek s citatom iz uvodnika socialističnega glasila deluje potem, ko vemo, da so tudi socialisti glasovali za ta statut, kot Blažev žegen.

★

Neki bralec nam je v zvezi s člankom »Slog in besede« poslal odstavek Josipa Godine-Vrdelskega, ki je živel in deloval v Trstu v prejšnjem stoletju. Hotel nas je opozoriti, da ne pišemo nič novega. Odstavek se glasi:

»Kadar kedò govori o svoji domovini, razumeti mora pod tim imenom tisti del sveta ali tisto deželo, kjer je on rojen, kjer ima stanovanje, in kjer se odreja ali se je uže odrejal; deželo, katere prebivalci govore med seboj svoj lastni jezik, pa imajo tudi svoje lastne postave, šege in spominke, svojo vero, svoje šole in še druge naprave vse narodne.

Domoljubje pa je prava ljubezen do domovine, to je, ljubezen do vsega tega, kar jo zadeva — tedaj do svojega narodnega jezika, do narodnih šeg in sploh do vsih narodnih naprav omenjene dežele. Naravno je sicer po tej ljubezni, da vsak pravi domorodec ali rodoljub ne samo želi vse dobro svoji domovini, ampak da se serčno trudi v dejanju za njen blagor, da se celo tudi rad tvega ali znebi marsikatere stvari, kadar se mu podaje prilika, da se zboljša vsestranska sreča njegove domovine.

Ljubezen do tiste je sicer uže narava sama vsakemu človeku v srce vlija...«

Vsak bralec zdaj lahko sam spozna — in to tudi priznamo —, da ne pišemo nič novega in senzacionalnega, ker je bilo vse to, kar pišemo, že povedano pred sto leti: da je ljubezen do domovine v naravi človeka, a da je pojem domovine višji in širši od vseh utesnjujočih državnih okvirov. Zato je tudi razumljiva tragedija vseh tistih človeških premikov, ki se vršijo po raznih »korekturah« mej. Te »korekture« so proti naravi, kakor so proti naravi že meje same, če si domišljamo, da so svete, in so lahko vzrok tragedij za posameznike in za kolektive. Zato razumemo tragedijo tistih istrskih Italijanov, ki so se po tej vojni izselili iz Istre. Naravneje bi bilo, ko bi vztrajali na svoji zemlji. Seveda je človeško življenje za marsikoga prekratko in predragoceno, da bi ga žrtvoval in si privoščil čakanje takega sveta, kakor o njem sanjamo v teh vrsticah. Mogoče takega sveta in take Evrope niti nikoli ne bo, ker moramo tudi pri tem računati s človeško naravo samo, ki je bolj »od tega sveta«.

KONDOR

GRAD V GRADIŠKI

II.

Gradiško je Mocenigo branil pet dni; 19. septembra, se je pa vdal zaradi izdajstva podpoveljnika Savorgnana in zaradi kuge, ki je morila branilce. Naslednji mesec so pod Gradiško zopet grmele bombarde in spingarde beneškega poveljnika Gradeniga, ki je deset dni zaman oblegal trdnjavo z 2000 konjeniki in 7000 pešci. Po miru v Noyonu leta 1516 je ostala Gradiška v avstrijskih rokah. Njen kapitan je poveljeval še Fari, Moši, Villanuovi, Villa Vicentini, Ogleju in Maranu. Nikolaj Torre je ojačil grajske temelje in sezidal palačo »del Capitano«. Le nekaj let so ob Soči mirno orali in bendimali. Zaradi senjskih uskokov je izbruhnila v letih 1615 takozvana »gradiška vojna«, ker so se beneške in cesarske čete borile po večini le za posest te trdnjave, ključa goriške grofije proti jugu. Pompeo Giustiniano je prodril že do Soče. Avstrijski poveljnik Adam Trautmannsdorf je ojačil posadko v Gradiški na dva tisoč mož. Imela je grofa Strassolda za poveljnika in Ivana Perina za podpoveljnika. Giustiniano se je zaklel, da mora Gradiška pasti. Na zapadni strani, kjer je bilo zidovje najšibkejše, je ukazal skopati od svojega tabora do trdnjave dolg jarek za napad. Strassoldo je pa budno pazil, da mu ne zapre prehoda čez Sočo, odkoder je s čolni dobival živeža in strelivo. Beneški topovi so stali že v višini mestnega obzidja, le še z grada so jih mogli obstreljevati. Napadi so se ponavljali od 3. marca dalje že dvajset dni. Obzidje se je podrlo že na več krajih, vdor se pa ni posrečil, ker so branilci, podpirani od žensk in otrok zgradili že drugi okop. Spretni Perin je zavrnil tudi napad na grad, katerega se je skušal sovražnik polastiti s podkopi. Zadnje tri dni so beneški topovi bruhali pravo točo granat na trdnjavo. Ljudje so živeli v kletih, hiše so bile porušene. Obzidje in mogočni grad na skali je pa le vzdržal. Giustiniano je že tuhtal, kako bi oblegancem zaprl dohod za donašanje vode iz Soče. Beneški senat je pa ukazal zaradi izgube 4000 mož, naj se Giustiniano umakne in pusti obleganje. Če bi napadal samo še nekaj dni, bi se morala Gradiška podati zaradi lakote. Beneški topovi so še vedno streljali v trdnjavo z višin na Zdravščino. Dovoza hrane in streliva pa niso mogli prepričati, zlasti odkar je prevzel to nalogo pogumni Wallenstein, pozneje eden izmed prvih vojskovo- vodij 30 letne vojne. Pozimi leta 1617 je prišel ukaz, naj se sovražnosti popolnoma ustavijo. V madrijskem miru 1618 je pa bila Gradiška prisojena Avstriji.

Kneževina

Sledilo je 60 let miru in nenadne slave Gradiške, ko je postala samostojna kneževina, najmanjša država v Evropi. Leta 1647 je prodal cesar Ferdinand III. grad, mesto in 43 vasi okrog njega z Oglejem vred za 315 tisoč goldinarjev knezu Ivanu Antonu Eggenbergu*. Ta knežja rodbina se imenuje po gradu Eggenberg pri Gradcu že izza 14. stoletja. Imela je vojvodino Krumau na Češkem.

Eggenbergi so bili tudi grofje v Postojni, gopodje na Štajerskem, njih naslov je bil dolg pet vrst. Še bolj bogata je pa bila njih zakladnica. Veljali so za najbogatejše kneze v Evropi. Njih sijaj, ko so bili cesarski poslaniki v Rimu, je zatemnil celo papeški blišč. Jezdili so vedno v spremstvu 20 grofov in 24 vitezov, ki so imeli konje z zlato in srebrno opremo. Ko je jezdil knez k papežu v avdijenco, so bili vsi konji njegovega spremstva podkovani s srebrnimi podkvami. Na sedlih se je lesketalo zlato, srebro in biseri. Telesni stražarji so vihteli pozlačene helebarde. Cesar jim je vračal stroške poslaništva s kneževino Gradiško. V Gradiški so novi knezi kovali tudi lastne cekine in srebrnike. Grad so okrasili s kipi, rožnatimi nazidki, z drevedi za svojo prestolnico. Niso pa nikdar prebivali v njem. Vlado so prepuščali guvernerjem in kastelanom, med katerimi sta se najbolj odlikovala grofa Ulrik in Nikolaj Torriani. Uvedla sta v Gradiški svilarsko obrt, postavila velikansko žitno skladišče, zgradila prekrasno renesančno palačo pod gradom, ukazala zasaditi krasen park s kipi, ki je še danes mestu v okras. Po bogastvu in sijaju je Gradiška kneževina prekoslila Goriško grofijo, posebno še ko je bila leta 1788 do 1830 tja prenesena tudi škofija iz Gorice. Imela je celo lastno ustavo »consuetudines gradiscanae«. Deželico je upravljal poseben guverner; posadki pa je poveljeval grajski kastelan. Sredi najvišjega vzpona je tudi tej slavi naredila konec — smrt. Zadnji knez Ivan Kristijan je umrl 1717 in z njim vred vsa mogočna rodbina gradiških knezov Eggenbergov. Gradiška je še obstala kot samostojna upravna dežela do leta 1754; takrat se je pa spojila z Gorico v pokneženo grofijo goriško-gradiščansko. Dobrih dvajset let je Soča spet mirno žuborela mimo starodavnih gradiških zidov in gradov. Leta 1797 so pa ti zopet dobili svoj pomen. Napoleon je

* Listino navaja zgodovinar Della Bona v dodatkih k Morellijevi »Istoria della Contea di Gorizia«, 4. zv., str. 100-106.

bil na pohodu proti Avstriji, le še trdnjava Gradiška je ovirala njegove grenadirje pri prehodu čez Sočo. Maršal Bernardotte je zasedel že Videm in Palmanovo, topništvo z gradiškega gradu ga je pa ustavilo. Trdnjavo sta branila le dva bataljona avstrijskih čet, Deutschmeistrov, vendar sta krvavo odbila prvi francoski napad. Šele ko je general Serrurier prebredel Sočo in je začel metati vžigalne granate z artilerijskih okopov nad Zdravščino v grad in mesto, se je Gradiška 19. marca udala. Bernadotté je ujel 2500 mož, deset topov in je poklonil Napoleonu, ki je prenočeval v palači De Fin, osem uplenjenih zastav. Po Campoformijskem miru so se Avstrijci zopet vrnili in ostali v Gradiški do leta 1805. V novi vojni jo je pa maršal Massena zopet zase-

del. Do Napoleonovega padca so gospodarili v njej Francozi. Mesto so polepšali, trdnjavo in grad pa zanemarili. Po Napoleonovem porazu pri Lipskem so se v njem nastanili najprej hrvaški polki generala Radivojeviča. Vojaške trombe so zvenele z grajskega obzidja in obširnega dvorišča, kjer je bilo vežbališče, dokler niso 1818. spremenili vojašnice v strogo jetnišnico, v pravi goriški Spielberg. V celici za omreženimi okni je hiral marsikateri patrijot, med temi nekaj časa tudi Silvio Pellico in mnogi Slovenci.

Danes pa vse te stavbe in obzidja razpadajo; koraki samotnega obiskovalca gluho udarjajo po kamenitem dvorišču in med krušljivimi zidanimi se krade strahotni odmev »Sic transit gloria mundi«.

naši razgledi

MARTIN JEVNIKAR

SODOBNA SLOVENSKA ZAMEJSKA LITERATURA (NADALJEVANJE)

KARL SMOLLE

Karel Smolle spada med povojni pesniški rod in je izšel iz dijaškega društva Mladje. Rodil se je 1944 in 1965 je v samozaložbi s pomočjo Janežičevega sklada pri Mohorjevi družbi v Celovcu izdal prvo pesniško zbirko na 57 straneh *Ujeti krik*. Izšla je pod psevdonimom Miško Maček.

Zbirka je razdeljena v pet delov, vsebina pa je: sodobni človek v tesnobi, zemlja se mu umika izpod nog, živeti mora med notranje gluhi in mrzlimi ljudmi, nad glavo izgublja streho, končno pa tudi sam postaja prazen in izvotljen — skratka, s tujo besedo — sodobna alienacija.

Nekateri pesniki se pred tem svetom zapirajo doma, Smolle tudi tega ne more, kakor pravi v *Nočni*: »nikoli ne bom našel domov / moji koraki udarjajo / v zadnja pisana okna // nihajo skozi ceste / se širijo nabrekajo // človek razpne pijane roke / in bičam naglušna ušesa // okrog in okrog / se igrajo krogi / kupi bežečih oči«. Njegova pot je težka, kajti »na mojo pot visijo roke / vroči ostri loki / prsti dregajo v oči / vrtajo v ušesa v usta / brazdajo lice / na čelu za hip postojijo / nohti se zarijejo v obraz / in iztrgajo kri / mesec se zagriže / v konice vej«.

Tu pa tam je zaslediti še koroško stvarnost, zlasti strah pred narodno smrtjo: »postajam na cesti / izletniki s široko limuzino / spihnejo vsak hip / plast moje zemlje / izpod nog / kmalu ne bo tal / in jaz se bom pogreznik«. Sicer pa je izrazito koroške problematike zelo malo, ker je pesnik odločno zavrnil vsako tradicijo in vzore: »pa ne svetite za menoj / da najdem sam si pot / si sam iz kremenjaka zbijem / svojo luč« (Na večer).

Pesmi so trpke, hoteno moderne, doživetja niso vedno prečiščena in dozorela, prej so sentimentalna kot tragična. Oblikovno je zbirka brez ločil in velikih črk — manija, ki ni nova. Izraz je ekspresionističen, iskan in premalo osebno.

ERIK PRUNČ

Erik Prunč, ki nastopa pod psevdonimom Niko Darle, se je rodil 1941 in je kot Smolle izšel iz Mladja. Leta 1965 je izdal prvo pesniško zbirko *Tihožitja*.

Zbirka je razdeljena v cikle: *Leto*, *Ciklopi*, *Kralj Matjaž*, *Pesmi Miklove Zale*, *Žalik žene*, *Jutra*, za uvod je *Sinja pesem*, za konec *Mutec*. Prvi cikel obravnava letne čase, cvetoče jabolane, izsušeno reko, dež itd. To so lepa tihožitja, polna značilne koroške pokrajine. Sledijo osrednji trije cikli, ki so posvečeni Koroški in njenemu boju za obstoj. *Ciklopi* imajo podnaslov »Koroška 1964«, ko so praznovali 550-letnico poslednjega ustoličenja koroškega vojvode v slovenskem jeziku, a zaradi nemškega nasprotovanja slavivci niso smeli do vojvodskega prestola. Koroška stvarnost leta 1964 je po pesnikovih besedah naslednja: »Prihajajo s kovinskimi koraki, / s kričičimi zastavami dolgih, daljnih / pohodov, z naličniki iz lepakov, / s pogledi iz mrkih dobovih kamnov.« Toda med temi ciklopi je treba živeti: »Nazaj ni poti, / mornarji, tu / na obali / moramo najti vasi.« Treba se je boriti za obstanek, nesmiselno je verovati v Kralja Matjaža, da bo vstal in s svojo vojsko premagal narodne sovražnike. Pesnik sesuje Matjaža v prah (že Cankar je povedal v *Potepuhu Marku* in *Kralju Matjažu*, da je umrl), oklene se tradicije Miklove Zale, ki jo je hrepeneje po domačih krajih prignalo iz daljne Turčije. Prav tako žrtvovanje je potrebno za obnovo in ohranitev domačega ognjišča.

Zadnja dva cikla sta bolj osebnega značaja, jedro sta noč in tema, cilj pa je obema jutro. V obeh je veliko simbolike, ki lahko kaže tudi narodovo usodo. Prunčeva osebna izpoved je podana v zaključnem Mutcu: »Rišem neme črke v pepel. / Diham tišino vasi pogo-rele. / Žejo pijem ugaslih ognjišč. / Iščem s prsti bolnih rož. // Sinja beseda je mrtev meč. / Gluhe oči ne pregrizejo mraka. / Nadnje se sklanja jalov večer, / lačen sveže sredice jutra.«

Vsebinsko in oblikovno so Tihožitja enotna. Vse pesmi imajo eno samo obliko: po dve štirivrstni kitici, le verzji imajo različno dolžino. Izraz je skop, nekoliko ekspresionističen, večinoma naraven, izpoved iskrena in topla, skoro vsa posvečena skrbi za usodo Koroške. Če primerjamo Tihožitja z Mačkovim Ujetim krikom, vidimo, da je med njima ogromna razlika, čeprav sta obe zbirki zrasli iz iste zemlje in okolja ter sta pesnika prijatelja.

(Prihodnjič dalje)

TRI VELIKE PRIREDITVE

17. novembra se je zvrstilo na odru Marijinega doma v Rojanu devet tržaških pevskih zborov. Vsak je zapel po dve pesmi in lahko rečemo, da je bil to resnično praznik slovenske pesmi.

Nastopili so zbori: iz Bazovice (dirigiral je dr. Zorko Harej), iz Boršta (dirigiral Petaros), od Sv. Antona Novega (dirigiral Janko Ban), zbor »Fantje izpod Grmade« (dirigiral Ivo Kralj), od Sv. Ivana (dirigirala Nada Žerjal), dekliški zbor Slovenskih skavtinj (dirigiral Janko Ban), iz Mačkovelj (dirigiral dr. Zorko Harej), iz Rojana (dirigiral dr. Humbert Mamolo) in oktet (dirigiral dr. Zorko Harej).

Predsednik Zveze c. pevskih zborov, dr. Zorko Harej je v začetku pozdravil občinstvo in pevce in med drugim poudaril:

»Običaj je postal, da se v novembru predstavijo tržaškemu občinstvu pogumnejši zbori, včlanjeni v Zvezi cerkvenih pevskih zborov. Tak nastop je nekak kazavec, kaj posamezni zbor zmore, kakšno je njegovo pevsko razpoloženje, kakšen je njegov odnos do kulture, kolika je njegova marljivost pri pevskih vajah in koliko se pevci zanimajo za pevsko tehniko.

Manjka nam še dobrih pevovodij, ki bi morali živeti med svojimi pevci in imeti redne pevske vaje. Da pride na pomoč le za nekaj časa, za kako posebno priliko tuj pevovodja, je premalo in ne more rešiti problema naše pevske umetnosti. Da, koristno je, da ob že obstoječih rednih pevskih vajah zamenjamo pevovodjo za kak poseben nastop, ker tak poseg zanese v zbor novega duha in nove poglede, a sme se zgoditi le izjemno.

Na današnji reviji bo nastopilo devet pevskih zborov, od katerih bo vsak zapel po dve pesmi. Vsi bodo izvajali svetne pesmi, razen enega, ki bo zaključil prvi del petero zborovskih nastopov z nabožnima skladbama. Ostali so se v glavnem usmerili v ljudsko preprosto ali umetniško obdelano pesem, to je tvorbo, ki je blizu narodove duše in jo ta globlje doživlja in bolje čuti. Iz narodnega napeva naj bi se razvila pevska in instrumentalna umetna glasba, da bi tudi naš narod v občestveno glasbeno kulturo narodov prispeval svoj poseben in značilen delež.

Nismo še dosegli, da bi vsi zbori gojili tudi svetno petje, kar bi popestrilo in razgibalo pevsko dejavnost cerkvenih zborov. Nekateri gojijo le

cerkveno pesem kot pripravo za nastop pri cerkvenih obredih, drugi pojo samo pri mašah, še drugi imajo zbor okrnjen, zadnji niso mogli danes na revijo zaradi bolezn.

Želimo, da bi vsi pevovodje in pevci doumeli sporočilo umetnosti, ki jo z današnjim nastopom slavimo, premagovali sprotne ovire, da bi se čutili eno kot svečeniki iste lepote, da bi spoznali pomen glasbe, kakor so njeno veljavnost spoznali nekateri antični narodi, ki so v svoji navdihneni govorici videli ob zvoku lire rasti mesta in države.«

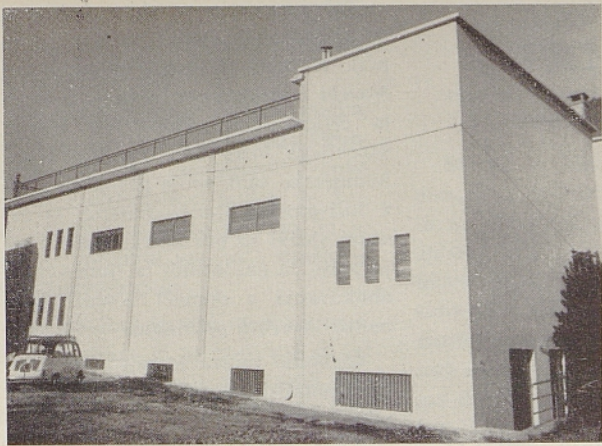
Po teh tehtnih besedah je stopil dr. Harej pred bazovski zbor in intoniral prvo pesem. Potem so se pesmi vrstile druga za drugo in reči moramo, da so se vsi pevski zbori za nastop skrbno pripravili. Bil je to lep popoldan, ko je zvenela domača melodija v nešteti izraznih in nešteti barvnih odtenkih. Žal nam je, da ni bilo na odru marsikaterega zboru, ki smo ga pričakovali.

BLAGOSLOVITEV NOVEGA MARIJINEGA DOMA

Zadnja nedelja v novembru je bila velik dan za Sv. Ivan. Zgrajen je bil končno novi prosvetni dom v tem delu našega mesta in na omenjeno nedeljo ga je odprl svetoivanski dušni pastir, g. Peter Šorli ter ga izročil svojemu namenu. Prosil je tržaškega nadškofa, naj dom blagoslovi. G. kaplan Šorli je v svojem nagovoru povedal, kako je do ideje za ta dom prišlo in kakšno pot je bilo treba prehoditi, da je končno ideja uresničena. G. nadškof je v priložnostnem nagovoru v lepi slovenščini čestital k uresnitvi ideje in izrekel priznanje vsem, ki so dom s tolikimi žrtvami postavili. Kasneje je izrekel čestitke v imenu duhovnikov še škofov vikar, dr. Škerl.

Predsednik Zveze cerkvenih pevskih zborov dr. Harej pozdravlja občinstvo; ob njem na odru je cerkveni pevski zbor iz Bazovice

Novi Marijin dom pri Sv. Ivanu, ki smo ga odprli zadnjo nedeljo v novembru

V imenu Slovenske prosvete in vseh prosvetnih delavcev je izrekel čestitke predsednik SP, prof. Marij Maver, ki je med drugim dejal:

»Lepo je — se mi zdi — in pravilno, da odpiramo ta dom prav letos, leta 1968, točno sto let po tisti slovenski pomladi, ki je Trstu in tržaški okolici kakor vsej naši domovini prinesla prve čitalnice, katerih stoletnice letos praznujemo.

V čitalnicah so se naši predniki zbirali in vzgajali, v njih so krepili svojo narodno in versko zavest.

Tudi stoletnico prvih slovenskih taborov praznujemo letos. Slišali ste o teh proslavah, ki so jih priredili v Šempasu, v Ljutomeru in morda še drugod.

Naj bo odprtje tega doma in tabor, ki bo v začetku decembra v teh prostorih, nekaka simbolična vez med nami in med našimi dedi in pradedi, ki so pred sto leti čutili isto potrebo kot mi, ko odpiramo te prostore. Seveda, sto let ni kratka doba. Današnji čas zahteva pač svoje. Kar je bilo dobro pred sto leti, je danes zastarelo. Zato se mi zdi prav in gre vsa pohvala tistim, ki to čutijo in zidajo te domove, lepe, moderne, funkcionalne, katerim ne manjka ničesar. Taki so domovi v Rojanu, na Bazovici, v Skednju, na Opčinah, kmalu tudi v Dolini in še kje drugje. Kaj manjka tem domovom? Čisto novi so, dišijo po svežem firnežu, imajo centralno kurjavo... Res velike zasluge imajo naši ljudje, znani in neznani, ki so zgradili in še gradijo te domove.

Zrno na zrno, liro na liro, kamen na kamen. Štiri leta so gradili ta dom. Gospod Peter Šorli, ki je sprožil začetno misel, ima nemalo zaslug, da je ta dom pod sreho. A tudi vsem

zavednim rojakom, predvsem Svetoivančanom, ki so za dom prispevali, gre vse priznanje in zahvala.

Vendar zdaj, ko ta dom stoji in stojijo tudi drugi domovi, mi misel ne da miru in se sprašujem: Ali tem domovom še kaj manjka? Poglejte, koliko nas je danes tu! Da bi nas bilo vedno toliko! Zakaj ta in vse podobne stavbe bodo imele svoj pomen samo v toliko, v kolikor bo v njih življenje. Sicer bi bile take žrtve nesmiselne. In prav to bi vam rad položil na srce: da ne bi pozabili na tisto najvažnejše, kar še manjka temu domu: namreč življenje.

Pred sto leti so ustanavljali čitalnice, ker so čutili potrebo po njih, ker so naši očetje prekipeli od življenja. Poglejte, na primer, stare slike pevskih zborov, dramskih skupin in drugih društev! Poglejte, kako številni so bili takrat zbori: 50-60 članov na vsaki sliki. Takrat so se zavedali, kako so nam potrebne kultura, izobrazba, vzgoja. Kako siromašna so nekatera današnja društva v primeri s tistimi izpred petdesetih, šestdesetih let! Toda danes je tudi življenje drugačno, nemirnejše, neustaljeno. Tudi tu je pač čas naredil svoje. To

da načinov dela je še vedno veliko: znati moramo izbirati. Biti moramo iznajdljivi, požrtvovalni, vztrajni in predvsem delavni. Brez dela ne bo uspeha! Z delom pa bo marsikatera začetna težava sama od sebe odpadla. Kajti tako dolgo je problem nerešljiv, dokler se z njim ne spopadeš. Potem pride rešitev sama od sebe.

Vse to delo po naših prosvetnih dvorinah in domovih ni brez smisla. Prav tu, v teh domovih, moramo Slovenci, ki živimo raztreseni po raznih mestnih predelih, najti zatočišča pred tujstvom, pred okoljem, v katerem bomo sicer utonili, če se ne bomo znali povezati v živo organsko skupnost, v kateri se bomo medsebojno oplajali, vzgajali v zdravem verskem in narodnem duhu ter nato izročili svojo kulturno dediščino tistim, ki imajo priti za nami. Izobrazba je namreč tudi eden prvih pogojev za narodni obstanek in narodovo življenje, kakor so dobro vedeli vsi naši veliki predhodniki od Prešerna in Čopa do vseh tistih znanih in neznanih, ki so pred sto leti ustanavljali čitalnice in podobno. Da je bil naš preporod, naše prebujenje iz teme zgodovine predvsem kulturno dejanje, je danes jasno nam vsem. Trubar, ki je s svojo prvo slovensko tiskano knjigo ta proces sprožil, pa tega najbrž niti slutil ni. Ali vendar tudi njegovo delo nas je rešilo.

Dr. Karel Lavrič, narodni buditelj in organizator primorskih čitalnic si je v članku »Kaj je konservativizem, kaj je napredek« vprašal takole:

»Kako imamo Slovenci delati, da ne bomo zaostali za drugimi narodi na duševnem in materialnem polju, in mi, ki trpimo toliko krivic?«

In odgovoril si je:

»Naj vsak Slovenec na to sam sebi

Predsednik Slov. prosvete pozdravlja goste v novem domu; v ozadju na odru svetoivanski cerkveni pevski zbor

Svetoivanski cerkveni pevski zbor poje v novem domu

odgovori po svoji najboljši vednosti. Ali gotovo je, da moramo *narodno zavest* brez vsake zamude in hitro buditi in zmerom bolje krepčati v našem ljudstvu, kajti to je prvo, da *Slovenec se čuti Slovenca.*»

Mislím, da je to tudi danes in za nas najbolj napredno.«

Med temi pozdravi, ki so izražali: veselje nad uresničitvijo velike zamisli, priznanje žrtvam, ki so jih doprinesli največ Svetoivančani sami, saj je stal novi dom blizu štirideset milijonov lir, obljube pomoči pri prosvetnem delu in podobno, med vsemi neštetimi izrazi veselja in čestitk se je odvijal program; izvajali so ga v veliki večini svetoivanski šolski otroci pod skrbnim vodstvom svojih učiteljev, ki jim je treba izreči vse priznanje. Na koncu pa je nastopil še cerkveni pevski zbor od Sv. Ivana, ki je skrbno pripravil za to priliko obsežen in zelo dovršen koncert predvsem slovenske pesmi. To je bil zelo lep in prisrčen večer v novem, lepem in prostornem domu.

Po končanem sporedu so si gostje ogledali dom in se zadržali v spodnjih prostorih v družabnem pogovoru.

TABOR SLOVENSKE PROSVETE

Enaindvajseti tabor SP je pričel predsednik, prof. Maver z naslednjimi besedami:

»Tabor, ki bi sicer moral biti polletí, smo namenoma odložili na sedanjí čas, zato da bi bilo odprtje tega doma, ki sovpada s stoletnico čitalnic in taborov, še posebno svečano.

Toda z današnjo prireditvijo ne želimo samo počastiti spomina tistega, kar je bilo pred sto leti, ampak hočemo pričevati, da smo še živi in da se zavedamo svojega poslanstva tudi na tem koščku mandrijske zemlje,

na kateri so zrasli Josip Godina-Vrdelski, Vladimir Bartol in cela vrsta drugih in kjer še vedno požrtvovalno delujejo nekateri tudi mladi kulturni delavci, ki jih bomo čez nekaj hipov spoznali na tem odru.

Kakor pred sto leti, ko so se naši predniki zbirali pod milim nebom in glasno izražali svoje želje, tako želimo tudi mi danes izraziti svoje želje in pričakovanja. Zato smo med nas povabili deželnega poslanca dr. Draga Stoko, ki z drugimi slovenskimi izvoljenimi predstavniki v različnih ustanovah izraža naše narodne zahteve. Predvsem pa želimo na tem taboru izraziti svojo trdno voljo po življenju, po obstanku in slogi in mirnem sožitju z drugimi.«

Slovenska prosveta v Trstu, ki je pripravila tabor, je želela z njim pripraviti praznik slovenski besedi in pesmi.

Morda najprej pesmi, saj so začeli slovesnost pevski zbori. Nastopili so pevci iz Mačovelj, Fantje izpod Gramade, slovenske skavtinje in pevski zbor od Sv. Ivana. Vsi zbori so izredno lepo zapeli po tri narodne, oziroma umetne pesmi, vodili so jih mladi dirigenti s svežo mladostno zanesečnostjo.

Takoj za prvim pevskim nastopom pa so nastopili mladi pisatelji in pesniki. Najprej je brala svoje pesmi *Novela Benedetičeva*, nato je prebrala črtico *Ivane Placerjeve* Marija Štrekljeva, *Josip Kravos* je bral svojo humoresko sam, svoje pesmi pa nato z doživetostjo *Stanko Janežič*. Ti besedni vložki so bili kratki, gotovo pa je prav, da najde tudi ta ljubezen do oblikovanja v domači besedi svoje mesto in svoje priznanje.

Glavnino večera je zajela predstava dramatizirane *Pregljeve* povesti »Božji mejniki«. Pregelj je pisal to povest, ko je bil profesor v Pazinu in je od blizu gledal življenje v Istri in živel s tamkajšnjimi ljudmi. Zato je v delu mnogo topline in mnogo poezije. Zdelo se je, da je ta toplina in ta poezija govorila tudi iz vseh nastopajočih, ki so v dialogu obnovili to zares lepo *Pregljevo* zgodbo.

Kaplan Sime Križmančič, ki je bil tajnik pri tržaškem škofu Dobrili, se je vrnil v svojo rojstno Istro na kratek oddih. Po tem srečanju s svojimi ljudmi je dolgo časa hrepenel. In ko se vrne, doživi nešteto stvari, mnogo veselja in mnogo žalosti in končno najde na domačih tleh tudi smrt.

Miro Opelt je z veliko izrazno sposobnostjo igral tega mladega duhovnika in je dal svojim srečanjem mnogo topline in poezije, tako da je duhovnikov idealizem toliko bolj zažarel ob trdi stvarnosti. — Zelo lepo podobo je ustvarila *Stana Oficija* v dobri duhovnikovi teti, ki mu nadomešča mrtvo mater. V izpovedih in v izredni dobroti je bil ta lik žene topel in do dna prepričljiv.

Trdoto Istre in človeka, ki je zašel od domačnosti vasi, je Pregelj ustvaril v Martinu Milohanovichu. *Pavel Bajc* je dal tej podobi izredno ostrino, stopnjeval grobost in sarkazem

Po blagoslovitvi novega doma so se zbrali gostje pri prijetnem razgovoru. V ospredju msgr. Santin v razgovoru z deželnim poslancom dr. Stoko

tega lika s tako silo, da je zgodba doživela prav v njegovih nastopih močan dramatski konflikt.

Naravnost ganljivo podoba mutca, revčka, a dobrega in poštenega izgubljenčka, je lepo izoblikoval *Franko Žerjav*. Problematični podobi je Žerjav dal živo in jasno podobo, ki jo gledalec spremlja ves čas s simpatijo in sočustvovanjem.

Med ostalimi igralci moramo omeniti tudi druge in to zato, ker so vsi s tako prizadevnostjo oblikovali svoje podobe. Tako je *Franko Volpi* lepo in plastično odigral Fra Franeta, starega samostanskega vratarja. — *Ivan Makuc* je igral vaškega pisarja Barbo Tonina s prepričljivo gotovostjo in predanostjo. — *Marija Mislejeva* je igrala zelo težko vlogo Mare s pretresljivo doživetostjo. — Lep je lik župnika Giacominija, ki ga je posustvaril *Ivo Sosič*, plastična je bila podoba kuharice Mariutte, ki jo je igrala *Marija Štrekljeva*; siguren je bil nastop in prepričljiv v izrazu pijanec, ki ga je igral *Boris Pangerc*, čeprav je bil morda to njegov prvi pomembnejši nastop na odru. Prav tako doživeto in v skladu s celotno podobo je igral *Sergij Kocjančič* župnika Zminjskega.

Projekcije istrskih motivov, ki so bile med posameznimi slikami in so prizore povezovale, so svet dogajanja približale gledavcem, posebno pa je celotno odrsko podobo dopolnjevalo razmišljanje glavnega junaka preko zvočnika in izvorni istrski glasbeni motivi, ki so to razmišljanje podpirali.

Zdi se, da je bila to ena najboljših ljudskih predstav Slovenskega odra v zadnjih letih, tako po izbiri kot po igravskem podajanju. Taboru je tako dala res pravi pečat.

V začetku drugega dela je stopil na oder deželni poslanec, dr. Drago Stoka, ki je pozdravu priključil naše narodne zahteve, podobno, kot so jih izražali na taborih naši predniki. Občinstvo ga je pristrčno pozdravljalo in izražalo soglasje z njegovimi izjavami.

Tudi po končanem taboru so se mnogi udeleženci ustavili v spodnjih prostorih novega doma v prijateljskem pomenku. Tabor je za letos zaključen in vodi tako pot do 22. tabora SP v zgodnjem poletju na Repen-taboru.

NAŠE LJUDSKO-PROSVETNE PRIREDITVE

MIKLAVZEVANJA

Skoraj ni bilo kluba, skoraj ne prosvetne, ne dobrodelne organizacije in ne otroškega vrtca, da ga ne bi obiskal sveti Miklavž in obdaroval mlade in stare. Ta prireditve je postala tako naša — slovenska, da je ne more nobena druga izpodriniti. Je pa tudi lepa in ljubka navada, saj je odraz dobrote človeka do človeka in izraz ljubezni predvsem staršev do otrok.

CANKARJEVE PROSLAVE

Kmalu za miklavževanjem so pričela slovenska društva prirejati spominske prireditve, posvečene 50-letnici Cankarjeve smrti. Morda sta bili taki največji prireditvi v *rojanskem*

doma, z lepimi recitacijami gđc. učiteljice Marije Mislejeve, rad. napovedovavca Livija Valenčiča in razlago ter citati rad. napovedovavca Jožka Gerdola, s sodelovanjem šolskih otrok, ki so igrali in peli. Bil je to čudovit večer, ki bo ostal Boljunčanom še dolgo v spominu.

Potem je bila 20. dec. proslava pri Sv. Vincencu, prav tako s sodelovanjem več tistih, ki so pripravili večer v Boljuncu.

Kakor smo slišali, pripravljajo Cankarjeve proslave tudi po drugih društvih, delno še pred božičem, delno pa v januarju.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE

Zaradi obolelosti v ansamblu je nastal v SG majhen zastoj in skoraj

Pevski zbor Slovenskih skavtinj poje v Rojanu

Marijinem domu in v *bazoviški farni dvorani*, kjer so gostovali igralci šole ZSKP iz Gorice pod vodstvom Aleksija Pregarca. Izviren dramski prikaz satiričnih in polemičnih spisov tega našega pisatelja, opremljen z lučmi in glasbenimi učinki, priklene gledavca nase. Razen tega je bilo v obeh krajih pred dramsko predstavo še predavanje o Cankarju, poživiljeno s projekcijami slik iz pisateljevega življenja.

Razen teh dveh krajev je imel Cankarjevo proslavo *Slovenski klub*, kjer je predaval akademik dr. Bratko Kreft iz Ljubljane, *Spd Škamperle*, kjer je predaval o Cankarju pisatelj Rebula, Cankarjevo proslavo je imelo *p.d. Ivan Cankar* pri Sv. Jakobu. Posebno lepo proslavo je imel po zamisli g. župnika Marija Gerdola Mladinski dom v Boljuncu s čudovitimi barvnimi diapozitivi iz Cankarjevega

zmeda. To je delno razumljivo, ker je igravcev sorazmerno malo in so vsi nekam stalno zasedeni. Upamo pa, da se bo le ustanova znašla in da bo lahko razvila svoj program, kot si ga je zamislila in ga obljubila.

Da bi odpravili prvo vrzel, so povabili v goste *Mestno gledališče ljubljansko*. Izbrali so za gostovanje *Šafferjevo »Črno komedijo«*. Čeprav so igralci dobro reševali svoje vloge, se je vendar zdela marsikatera stvar zelo cenena, pa naj bo potem otipavanje po odru ali sklanjanje in upogibanje glavnih ženskih junakinj. Komedijski sicer teče v lahkotnem ritmu, vendar moramo reči, da smo že marsikaj boljšega videli in je bil to slab nadomestek za domačo predstavo.

Bolj je ogrela mladinska predstava *»Rdeče kapice«*, ki jo je pripravil *Jožko Lukeš*, Danilo Gorinšek, ki je napisal to pravljico, je združil fanta-

zijski svet s sodobnostjo, Lukeš pa, ki ima izreden posluš za otroški svet in ga nanj priklepa gotovo brezmejnaj ljubezen, je potem še stopnjeval pisateljevo zamisel. Predstava je odel v prijetno domačnost, prepletel jo je s toplino in ljubeznijo, dobroto in veseljem, rajanjem in smehom, po kratkem trenutku stiske se razlije spet hitro veselje in sreča preko lic. Otroci znajo ceniti to vedrino in jo sprejemajo z veliko hvaležnostjo. Predstava je zelo uspela in jo še vedno igrajo. Vsi igralci dobro rešujejo svoje vloge.

GORICA

KULTURNE ZANIMIVOSTI

Zveza Katoliške Prosvete je na svoji prvi seji letošnje sezone začrtala program, ki ga je orisal Marjan Terpin v zadnji številki naše revije. Z veseljem moramo ugotoviti, da je bilo do danes z uspehom storjenega že precej dela; v glavnem so to prireditve, ki jih prireja Zveza v Katoliškem domu in so največje kulturne slavnosti, katerim lahko prisostvujemo v Gorici.

Letošnjo sezono so pričeli igralci iz Češnjice v Bohinju, ki so na povabilo SKPD »Sedej« iz Števerjana uprizorili v Gorici Mullerjevo dramo »Vsi so moji sinovi«.

ZSKP iz Gorice pripravi vsako leto dve ali več gostovanj dramskih, pevskih ali folklornih skupin iz Jugoslavije. Tako so prvo nedeljo v novembru nastopili v goriški stolnici znani Slovenski madrigalisti iz Ljubljane, ki jih vodi Janez Bolé. Njihovo dovršeno izvajanje v čisti zvočni zlitosti in originalni interpretaciji, je navdušilo zbrano občinstvo, tako da je z velikim zanimanjem sledilo kon-

certu, ki je bil posvečen izključno Gallusovim skladbam. V prvem delu so madrigalisti izvajali motete iz zbirke »Harmoniae morales«, v drugem pa samo religiozno glasbo. Zeleti bi bilo, da bi še kdaj priredili podoben koncert, kajti prav je, da bolj natančno spoznamo delo svojega največjega polifonskega skladatelja. Če cenimo Prešerna, zakaj ne Gallusa?

Tretji gostje iz Ljubljane so bili Dolenjci iz *Kostanjevice ob Krki*, ki so 17. nov. prišli v Kat. dom. Odirali so Finžgarjevo ljudsko igro »*Divji lovec*«; kljub temu, da je igra zelo znana in da so jo pred nedavnim uprizorili tudi Števerjanci, je privabila v dvorano precejšnje število ljudi. Bratje z Dolenjske so tako doživeto podali vloge, da so očarali občinstvo s svojim nastopom in s čisto, domačo govorico, v kateri Finžgar tako mojstrsko piše vsa svoja dela. Take in podobne prireditve morda ne zadovoljijo zahtevnejšega gledalca, vendar mnogo pripomorejo k utrjevanju narodne zavesti in ljubezni do materinega jezika.

Brez dvoma je do sedaj zbudila največ zanimanja tradicionalna *Cecilijanka*, ki je bila 24. nov. v Kat. domu. Letošnja revija naših zborov je bila zanimiva iz več razlogov. Privabila je Slovence od Brd do Trsta in do Kanalske doline v izredno velikem številu; tudi nastopajočih zborov je bilo precej, zlasti še mladinskih. Novost letošnje Cecilijanke je bila v tem, da so organizatorji odpravili nagrado, ki jo je prejšnja leta ocenjevalna komisija dodelila najboljšemu zboru; tovrstno nagrajevanje je lahko na marsikoga negativno vplivalo. Važno je, da naši zbori nastopijo in da pokažejo svoje pevske zmožnosti. Nagrada ni bistvena; vsak zbor skuša dobro peti, pa naj bo za

tekmovanje ali ne. Ne kaže, da bi tu ocenjevali posamezne zборе: ker so mnenja zelo subjektivna, je bolje, da jih vsakdo ohrani zase — tudi zameril ne bo nihče. Novost letošnje zborovske revije je bil razpis za izvirno zborovsko pesem, ki jo lahko predstavijo slovenski glasbeniki, živeči v Italiji. Prav je, da se tudi na tem področju seznanimo z novimi težnjami in spoznanji. Z velikim zadovoljstvom moramo ugotoviti, da Cecilijanka privabi vsako leto največ občinstva. To je zagotovilo, da Slovenci še vedno ljubimo lepo pesem in slovensko besedo ter da sta ti dve največji narodni zaklad in najmočnejša vez, ki nas družijo v strnjeno skupnost — za boljšo bodočnost.

Te so bile v glavnem najvažnejše prireditve v prvih treh mesecih letošnje sezone. Kot že povedano, jih prireja Zveza, v kateri so včlanjena številna društva, ki so prav tako pred kratkim začela z delovanjem. Po vseh vaseh prirejajo ta prosvetna žarišča kulturne večere s predvajanjem filmov, kot v *Štandrežu*, *Podgori*, *Števerjanu*, *Gorici* in *Doberdobu*. SKPD »*Abram*« v Pevmi je priredilo Cankarjev večer, prav tako tudi SKAD v Gorici; upamo, da bodo tudi ostala društva počastila 50. obletnico smrti našega največjega pisatelja.

Ne moremo biti brezbrizni ob tako živahnem delovanju po naših kulturnih domovih. To nas samo utrjuje v veri, da je pri naših ljudeh še vedno veliko zanimanje in ljubezni do kulture. Dokaz za to so nam številni obiski pri predstavah in razgibano delovanje podeželskih društev. Upamo, da ne bo ves ta trud zaman!

Čeprav ne spada v delovanje naših društev, vendar moramo omeniti tudi gostovanje SNG iz Trsta, ki je v začetku novembra igralo v KD dramo »*Tri sestre*«, delo Antona P. Čehova, ki je imelo pozitiven odziv predvsem pri zahtevnejših gledalcih.

Druga zanimivost je bil koncert prof. Huberta Berganta, znanega slovenskega organista iz Sempetra, ki je 26. nov. izvajal v cerkvi sv. Ignacija na Travniku vrsto skladb od francoskih klasikov do sodobnih avtorjev. Vsa dela je organist mojstrsko izvajal; zlasti v Franckovem koralu v h-molu in v Regerjevi »Fantaziji in fugi na ime Bach« je prof. Bergant pokazal vse svoje odlike, tako v dovršeni tehniki kot v odlični interpretaciji.

vl

Solska mladina od Sv. Ivana je izvajala obsežen program

TRŽAŠKO PISMO

Z današnjo številko začenjamo novo rubriko, v kateri nam je obljubil svoje sodelovanje gospod Sergij Kobilar, ki je našim bralcem že nekoliko znan, ker se je poleti oglašil v znani polemiki o dialogu pri Slovencih. Gospod Kobilar je mlad uradnik, ki je pred dobrimi desetimi ali petnajstimi leti z uspehom zaključil študij na slovenski trgovski akademiji v ulici Lazzaretto vecchio in je zdaj uslužben pri neki vsedržavni ustanovi v Trstu kot knjigovodja. Za kulturo, pravi, se zanima kot diletant v prostem času in sicer za oddih. Obljubil nam je, da bo v občasnih pismih skušal spremljati tržaško kulturno dogajanje in ga osebno, to se pravi po svoje, komentirati. Prvo pismo, datirano 11. dec. 1968, smo prejeli tik pred zaključkom številke. Mimogrede naj še povemo, da gospoda Kobilarja osebno ne poznamo. Z njim smo samo v pismenih stikih. Vendar pa je uredništvo mnenja, da gospoda Kobilarja ni treba bralcem posebej predstavljati, ker avtor v svojih pismih zelo rad in pogosto spregovori sam o sebi. — Na koncu še pojasnilo: Uredništvo Mladike bi rado pribilo — zaradi tega gospod Kobilar ne sme zameriti — da o marsičem ne deli mnenja z njim. Zato je treba vse Kobilarjeve ocene in izjave za naprej in za nazaj smatrati kot strogo osebne, ker nika-
kor ne predstavljajo mnenja uredništva.

V Trstu, na dan petdesetletnice
Cankarjeve smrti, ob 23.

Odkar se je v Trstu začela zimska kulturna sezona, kupujem vsako nedeljo »Primorski dnevnik«. Prvo, kar preberem, so oklici, ker je to branje za človeka mojih let precej napeto, nato pa preidem na uokvirjene oglase na tržaški strani desno zgoraj. Najskrbneje prebiram zadnje čase tudi božično reklamo. Te je letos toliko, kakor da novega leta sploh ne bi bilo. V Tržaški knjigarni je naprodaj sedem prelepih božičnih pesmi, ki pa sva jih z Anito kupila že lani. V knjigarni je bilo letos tudi miklavževanje, a najin mulc še ne zna brati in ga zato tja nisva vodila. Pač pa smo šli vsi trije na miklavževanje v Barkovlje. Bubca sva potem pustila pri tašči in šla z Anito v gledališče na krasno predstavo Mestnega gledališča iz Ljubljane v Kulturnem domu. Igrali so črno komedijo, ki se je začela v temi. Višek pa je bil na koncu prvega dela. Ko bi te scene ne ponovili v začetku drugega dela, bi precej težko našla spet nit dejanja in sledila drugemu delu. Posebnih trajnih vrednot v tej komediji nisva zasledila, še Anita jih ni, ki se je v igro bolj poglobila kakor jaz. Res je sicer, da dela njej jezik težave, ker se je slovenščine začela učiti pred kakimi petimi leti, ko sva začela hoditi skupaj. Prej je znala samo nekaj besed. Njena mati je resda doma iz Kobjeglave, a oče je Furlan. Med vojno pa, ko je Anita začela hoditi v osnovno šolo, se še ni vedelo, kako pravzaprav bo. Kdo je takrat slutil kakšne propustnice. In ko je končala osnovno šolo, kaj je hotela! Vpisala se je na neko »biennale«. Vendar je bilo podajanje igralcev Mestnega gledališča — če se povrnemo k igri — vendarle krasno. Škoda res, da pisatelj ni zadel.

Naš Cijak bi isto že bolje napisal in bolj domače bi zvenelo. Med prvim delom in drugim, to se pravi v pavzi, sva si ogledala razstavo prof. Černigoja. Pripomniti moram, da je bil Černigoj moj profesor na nižji srednji šoli s slovenskim učnim jezikom pri Sv. Jakobu, zato sem nanj posebno navezan. Na trgovski akademiji nismo imeli risanja, če bi ga imeli, bi me Černigoj gotovo učil še nekaj let. Žal na otvoritev njegove razstave nisem mogel, ker je bila Anita tisti dan posebno sitna in zato nisem mogel zdoma. Slišal sem, da je na otvoritvi govoril Montenero, katerega ne poznam. Zelo dobro pa mi je znan Žerjal, s katerim sva bila skoraj sošolca na trgovski akademiji, ko sta tam poučevala Cerovac in Suhadolc. Žerjal je baje naredil o Černigoju dober film, ki ga še nisem videl.

Slike prof. Černigoja pa seveda so, kar so. So problematične, so zanimive, a lepe zame niso. Černigoj ima pač tehniko, pogum in smisel za humor. On ti potegne dve črti, med kateri prilepi košček Piccola, spodaj napiše DUINO-SISTIANA in sliko razstavi v Kulturnem domu. Take slike bi jaz seveda ne obesil v svoji novi hiši, ki jo bomo spomladi začeli zidati pri Banih, že zato ne, ker niso dvojezične, ker se ne maramo nikomur zameriti. Hišo pa, da ne bi kdo mislil bogve kaj, zidamo s posojilom, za katero gre vsa moja hvaležnost gospodu Bandlju in Kmečki hranilnici in posojilnici na Opčinah.

Dругih kulturnih prireditev zadnje čase nisem obiskal, ker jih je bilo preveč. Osmega decembra na primer, nisem vedel, ali bi šel gledat Cankarja na Bazovico, ali bi šel na proslavo šole svetih bratov Cirila in Metoda na Stadionu prvega maja, ali na Tabor Slovenske prosvete v novem domu pri Sv. Ivanu. Anita spet ni mogla zdoma, ker je mulc imel influenco in je ležal, tašča pa se je nekaj skujala in ni marala priti popoldne k nam. Zato sem šel sam. S svojim »850« sem obletel vse, kar je bilo vredno videti. Najprej sem šel na Tabor, kjer sta govorila Maver, ki mi je popolnoma neznan, in Štoka, ki ga poznam od volitev. V zvezi z njim mi je prijatelj v uradu, ki je zaveden Slovenec in voli Slovensko skupnost, povedal anekdoto. Povedal mi je, kako so števerjanski fantje vsadili spomladi mlado lipo in da so jo pokazali tudi Štoki in njegovi gospe, ko sta prišla neko nedeljo na izlet v Števerjan. Potem sem naredil še skok na Stadion in na Bazovico, a samo mimogrede, tako da še vstopnine nisem plačal, ker sem se takoj pobral proč.

To so bili v glavnem važnejši kulturni dogodki v našem mestu do danes, ko to pišem. Medtem ko pismo zaključujem, poslušam radijska poročila po tržaškem radiu. V slovenščini nisem bil nikoli prav dober, vendar bi rad videl napol ironični, morovski nasmešek prof. Jevnikarja, če poslušata tudi on ta poročila. Pravkar sem namreč slišal, da so Izraelci ponudili nekaterim Arabcem izraelsko narodnost in da sta šla Rusk in Gromiko skupaj kosít.

S Cankarjem v srcu pozdravlja

S. Kobilar

Za dobro voljo

Gospa izbere svilo za obleke in vpraša:

»Pa je res trpežna ta svila?«

»Zelo močna, lahko mi verjamete,« je vneto rekel pomočnik. »Garantiram vam, da bo trajala do konca vašega življenja in še potem boste lahko iz nje naredili blazine za salon...«

☆

»Stopite sem in se podpišite!« je ukazal jetničar kaznjencu.

»Oprostite,« je rekel kaznjeneec, »ne znam pisati.«

Jetničar ga začudeno pogleda: »Ja kaj niste bili obsojeni zaradi ponaredbe listine in podpisa?«

»Da.«

»Pa kako so vas mogli tega obdolžiti, če še pisati ne znate?«

»Saj,« je vzdihnil kaznjeneec, »jaz sem ves čas vedel, da je tisti advokat pravi tepec.«

☆

»Nikar ne trgaj cene proč. Pusti jo na darilu, naj vidijo, koliko smo dali.«

»Saj je nisem mislila odtrgati, le ničlo sem pripisala.«

»Torej kaj bova naročila, kavo ali steklenico belega?«

»To je odvisno od...«

»Od koga?«

»Odvisno od tistega, ki bo plačal.«

☆

Gospa se pogovarjajo po taroku.

»Jaz zafirje očistim s sodo bikarbono.«

»Jaz tudi. Perle pa operem v kobjaku.«

»Tako? Kaj pa rubine? Jaz jih potopim v šampanjec in obrišem.«

Četrta pa ni rekla nič. Prijateljice so jo vprašale: »Kako pa čistiš ti briljante?«

Ona pa: »Jih nikoli ne čistim. Ko so umazani, jih vržem kar proč.«

☆

Oče je pridigal sinu:

»Zdaj si že mladenič in moraš začeti resno gledati na življenje. Pomisli, da je bil Napoleon v tvoji starosti že general.«

»Da, je rekel sin, »v tvoji starosti pa že cesar.«

Aleš gre domov s povešeno glavo. Padel je pri izpitu.

»Pa sem imel pri sebi podkev in mi ni nič pomagalo.«

Eden od prijateljev pogleda in reče: »Seveda, to je oslovsko podkev!«

☆

»O, jaz se za svojega moža prav nič ne bojim, ker vem, da je nor name.«

»Že, že, a lahko bi se zgodilo, da bi imel tudi jasne trenutke.«

☆

Kmetica je opazila, da je nekdo odnesel jajca izpod koklje. Takoj je poklicala sinčka.

»Karelček, si ti odnesel koklji jajca?«

»Ja, sem jih dal v pasjo hišico. So mi bolj všeč psički kot piščeta.«

☆

»Kako je meni dolgčas, kadar sem sam.«

»Verjamem, meni je tudi, kadar sem s teboj.«

SPOROČILO S SREČANJA

Slovenski kulturni delavci z obeh strani slovenske zahodne meje, iz kroga revij »Goriška srečanja« (Nova Gorica), »Kapljice« (Idrija), »Idrijski razgledi« (Idrija), »Mladika« (Trst), »Most« (Trst) in »Zaliv« (Trst) so se dne 7. decembra 1968 zbrali v Tupelčah na Krasu na svoj prvi prijateljski in delavni sestanek.

Ob tej priložnosti so primorski kulturniki izrazili svoje zadovoljenje, da je povsem spontano prišlo do srečanja, ki je izraz nove človeške sproščenosti in nove kulturne prizadetosti širšega slovenskega občestva.

Po vsestranski in odkriti razpravi, v kateri so si prisotni izmenjali izkušnje iz prakse posameznih revij, so se porazgovorili o ozračju in razmerah na obeh straneh meje.

Ne glede na neformalni zna-

čaj tega sestanka, so prisotni imeli za potrebno, da posredujejo slovenski javnosti nekaj svojih stališč:

1. primorska kultura, ki jo že njena tradicija obvezuje za posebno narodnostno občutljivost, se mora posebno danes, v času množičnih prelivov čez slovensko zahodno mejo zavedati odgovornosti, da razgiba zavest slovenskega človeka in krepi njegov ponos;

2. zaskrbljujoča neinformiranost matičnega slovenskega človeka o stanju v zamejstvu narekuje primorskim revijam čim večje sodelovanje in medsebojno informiranje;

3. zaradi tega so sodelavci omenjenih revij sklenili, da se uredniške skupine predstavijo širši javnosti v vrsto javnih nastopov v glavnih primorskih središčih;

4. na koncu so prisotni izrazili enodušno mnenje, da je dozorel čas za neovirano kroženje slovenskega kulturnega tiska v celotnem slovenskem prostoru.

Jurij Bavdaž (Idrija), Milan Božič (Idrija), Marjan Breclj (Nova Gorica), Vinko Cuderman (Idrija), Jože Čar (Idrija), Marija Češčut (Gorica), Jože Felc (Idrija), A. Jože Hočevar (Koper), Stanko Janežič (Trst), Aleš Lokar (Trst), Branko Marušič (Nova Gorica), Ivan Marušič (Nova Gorica), Marij Maver (Trst), Boris Pahor (Trst), Tomaž Pavšič (Idrija), Irena Žerjal-Pučnik (Trst), Alojz Rebula (Trst), Sandi Sitar (Nova Gorica), Emidij Sušič (Gorica), Rafko Terpin (Idrija), Vladimir Vremec (Trst), Lucijan Vuga (Nova Gorica), Pavle Zidar (Piran).

Vešele božične praznike in srečno novo leto želijo:

Železno in stavbeno gradivo

JOSIP TERČON

Nabrežina

Tel. 20-122

Znana trgovina

P E R T O T

TRST ul. Ginnastica 22 - Tel. 95-998

TRGOVINA JESTVIN IN KURIVA

ANTON BAK

ul. S. Cilino 34

Tel. 90-186

ELEKTROINSTALACIJE

A M B R O Ž I Č

TRST ul. dei Moreri 7 - Tel. 29-322

Buffet

»PRI JOŽKOTU« se priporoča

Ul. Ghega, 3

Tel. 24-780

MARC IGNACIJ

Trgovina jestvin

TRST, ul. S. Marco 10 - Tel. 90-344

GOSTILNA »OSTROUŠKA«

ul. S. Nicolò 1

Tel. 37-918

Gostilna

»PRI POŠTI«

(Zora Presel)

BAZOVICA

Tel. 226-125

Trgovina jestvin

J. ŠKABAR

OPČINE Narodna ul. 42 Tel. 221-026

URARNA ZLATARNA

TRGOVINA ČEVLJEV

ANTON

Malalan

MARCEL

OPČINE, Proseška 18, Tel. 221-465

DR. STANISLAV in PAVEL PAVLICA

zobozdravnika

ul. Ghega 9

Tel. 31-813

MANUFAKTURNA TRGOVINA

JOSIP PODOBNIK

OPČINE ul. dei Salici 1 Tel. 221-090

Gostilna

S I M O N I Č

OPČINE, Narodna ul. 39 - Tel. 221-053

ZALOGA VIN IN LIKERJEV

MIRAN KURET

UVOZ-IZVOZ TRST ul. Valdirivo 3 - Tel 28-926

KARLO PODOBNIK

Drogerija

OPČINE, Proseška 22 - Tel. 221-552

La Combustibile

(ALBIN LOVRECIC)

DOMIO, 38 - Tel. 820-331

KEROZEN, NAFTA, GASOLIO, PREMOG, DRVA
IN VSA OSTALA GORIVA DANES V RABI

HITRA POSTREŽBA NA DOM ZA TRST IN OKOLICO,
OD DEVINA DO MILJ

OGLASITE SE!

URARNA IN ZLATARNA

MIKOLJ

BOGATA IZBIRA ŠVICARSKIH UR
TRST, CAMPO S. GIACOMO 3, TRST
☎ 95881

VELIKA IZBIRA
NAOČNIKOV,
TOPLOMEROV
IN FOTOGRAFSKEGA
MATERIALA

TRST
UL. CARDUCCI 15
☎ 29-656

R I M - Slovenski „Hotel Bled” ITALIJA
Lastnik Vinko LEVSTIK

ROMA - Via S Croce in Gerusalemme 40 - Tel. 777-102, 7564783
Blizu železniške postaje - Direktna zveza z avtobusom št. 3
Domača kuhinja - Vse sobe s prhami.

TVRDKA

Kerže

USTANOVljena LETA 1866

TRST
TRG S. GIOVANNI, 1
TEL. 35-019

Emajlirani štedilniki najmodernejših oblik na vsa goriva. Popolna oprema za kuhinje, jedilnice, restavracije iz emajla, nerjavečega (Inox) jekla, stekla itd. Električni likalniki, sesalci za prah, pralni stroji, grelci za vodo, hladilniki. Dekorativni predmeti umetne obrti, od keramike do brušenega kristala. Lestenci ter vse vrste električnih luči, klasične in moderne oblike.

MLADIKO lahko kupite

V TRSTU:

- v knjigarni Fortunato
- v Tržaški knjigarni
- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja
- pri Parovelu v galeriji Tergesteo

NA OPCINAH:

- v prodajalni časopisov na končni postaji openskega tramvaja

V DOLINI:

- v trgovini Kos

V GORICI:

- v Katoliški knjigarni

Ta številka je bila zaključena 15. decembra 1968.

CENA 200.- LIR